

ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Στρογγυλό τραπέζι
Συζήτηση της 30/3/1999

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

“ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ”

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Εκδόσεις της αυτής σειράς:

- 1) Σύγχρονα Επιτεύγματα των Θετικών Επιστημών – ΑΘΗΝΑ 1993
- 2) Μοριακή Βάση των Ασθενειών – ΑΘΗΝΑ 1994
- 3) Αρχαιολογία της Πόλης των Αθηνών – ΑΘΗΝΑ 1996
- 4) Η Θεωρία της Εξελίξεως- ΑΘΗΝΑ 1996
- 5) Περιβάλλον και Υγεία – ΑΘΗΝΑ 1996
- 6) Το Νεοελληνικό Θέατρο, 17ος – 20ός αι. – ΑΘΗΝΑ 1997
- 7) Κατανόηση και Αποδοχή των Εφαρμογών της Βιοτεχνολογίας από το ευρύ κοινό – ΑΘΗΝΑ 1997
- 8) Τα βιολογικά αίτια της γήρανσης και τα προβλήματα της τρίτης ηλικίας – ΑΘΗΝΑ 1998
- 9) Η άλλη πλευρά της βιοτεχνολογίας – ΑΘΗΝΑ 1998

ISBN: 960-7998-02-2

© 1999, ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ (Ε.Ι.Ε.)

Επιμέλεια έκδοσης:

Ελένη Γραμματικοπούλου

Τηλ.: (01) 72 73 501, Fax: (01) 72 46 618, e-mail: gramma@eie.gr

Σχεδίαση, παραγωγή: S & P Advertising

Ασκληπιού 154, 114 71 Αθήνα

Τηλ.: (01) 64 62 716, Fax: (01) 64 52 570

ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας μέσω του ΕΠΕΤ II και η XVI Γ.Δ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενίσχυσαν οικονομικά την παρούσα έκδοση.

30 ΜΑΡΤΙΟΥ 1999

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ

Το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, συνεχίζοντας την παράδοση της προσφοράς και της συμβολής στην ανάπτυξη της πνευματικής ζωής του τόπου μας, οργάνωσε τον καθιερωμένο πια κύκλο των Ειδικών Μορφωτικών του Εκδηλώσεων "ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ" και κατά την περίοδο 1998 - 1999.

Η παρουσίαση των σύγχρονων επιστημονικών επιτευγμάτων στο χώρο των θετικών και ανθρωπιστικών επιστημών καθώς και η προβολή του κοινωνικού χαρακτήρα της επιστημονικής έρευνας εξακολουθούν να αποτελούν, κατά μείζονα λόγο, τα καθοδηγητικά κριτήρια και το στόχο των εκδηλώσεων αυτών.

Το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών συνεχίζοντας το διάλογο που ξεκίνησε τις δύο προηγούμενες χρονιές με στόχο τη σωστή ενημέρωση του κοινού στα νέα επιτεύγματα και τις εφαρμογές της Βιοτεχνολογίας, θεώρησε σκόπιμο να περιληφθεί στις εκδηλώσεις της χρονιάς αυτής και μία συζήτηση στρογγυλής τραπέζης με θέμα: **"Βιοτεχνολογία και ΜΜΕ"**.

Στον παρόντα τόμο περιλαμβάνονται τα Πρακτικά της συζήτησης αυτής που πραγματοποιήθηκε στις 30.3.1999 στο Αμφιθέατρο "Λεωνίδα Ζέρβας" του Ε.Ι.Ε.

Το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών επιθυμεί και από τη θέση αυτή να ευχαριστήσει τους ομιλητές και όλους όσοι συνετέλεσαν στην πραγματοποίηση αυτής της εκδήλωσης.

Η ταχεία πρόοδος και ανάπτυξη της σύγχρονης βιοτεχνολογίας πέρα από τη δημιουργία προοπτικών και νέων οριζόντων στις εφαρμογές της, είναι φυσικό να προκαλεί αντιδράσεις, αμφισβητήσεις αλλά και επιφυλάξεις στην αντιμετώπισή τους από το ευρύ κοινό, εφόσον δεν του εξασφαλίζεται μία σωστή και σοβαρή επιστημονική ενημέρωση.

Είναι γνωστή η τεράστια επίδραση των ΜΜΕ στο ευρύ κοινό στις μέρες μας. Επίδραση που δεν αφορά μόνο στην ενημέρωση και στη διάχυση πληροφορίας αλλά (κυρίως/ίσως) στη διαμόρφωση γνώμης και στην κατεύθυνση της αντίδρασης του κοινού.

Σε ζητήματα όπου κοινωνικές διαμάχες αναφύονται από τις εφαρμογές νέων τεχνολογιών, όπως η βιοτεχνολογία, ο ρόλος αυτός των ΜΜΕ είναι ακόμη περισσότερο σημαντικός. Στην προκειμένη περίπτωση η παρέμβαση αυτή καθορίζει πολιτικές έρευνας και επηρεάζει οικονομικές αποφάσεις στον ιδιωτικό τομέα με αντίκτυπο την πρωτογενή έρευνα αλλά και την εκπαίδευση.

Για το λόγο αυτό είναι εξαιρετικά σημαντική και η θέση των επιστημόνων καθώς οι ίδιοι καλούνται να συμβάλουν στην αποσαφήνιση δικαιολογημένων αμφιβολιών και να εξαλείψουν φόβους και παρερμηνείες. Στο πλαίσιο αυτό καλούνται να δράσουν ως διάυλος επικοινωνίας με το ευρύ κοινό και να συμμετάσχουν σε διαλόγους ώστε οι επιστημονικές πληροφορίες, που διοχετεύονται από τα ΜΜΕ, να καθίστανται όσο το δυνατόν εύληπτες και απλοποιημένες.

Η δημιουργία ενός πλέγματος διάχυσης επιστημονικής πληροφορίας για τη βιοτεχνολογία στο κοινό και η έναρξη διαλόγου θα πρέπει να βασίζονται στα εξής δεδομένα:

- Ανάπτυξη βάσεων δεδομένων
- Θεώρηση των αποτελεσμάτων σφηνγομετρήσεων και άλλων μελετών
- Αξιοποίηση της εμπειρίας στο συγκεκριμένο τομέα των ΜΜΕ άλλων χωρών και η χρησιμοποίηση κοινής μεθοδολογίας
- Αξιολόγηση του επιπέδου του ενδιαφέροντος του κοινού για πληροφόρηση
- Θεώρηση της αξιοπιστίας των επιστημονικών πηγών

- Επίτευξη διττής επικοινωνίας των ΜΜΕ με το κοινό και την επιστημονική κοινότητα
- Βελτίωση της γνώσης του κοινού
- Απλοποίηση αλλά όχι παραποίηση της επιστημονικής πληροφορίας με τη συνεργασία των επιστημόνων
- Θέσπιση επιπλέον εκπαίδευσης και δημιουργία ειδικευμένων δημοσιογράφων
- Διερεύνηση δυνατότητας συνεργασίας και διαλόγου των ΜΜΕ με την επιστημονική κοινότητα
- Δημιουργία ειδικών εντύπων και βοηθημάτων
- Οργάνωση ανοικτών διαλόγων με συμμετοχή του κοινού, των ΜΜΕ και της επιστημονικής κοινότητας
- Ανάδειξη προοπτικών για την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της βιοτεχνολογίας στον οικονομικό και βιομηχανικό τομέα
- Σωστή ενημέρωση για την αξιολόγηση των κινδύνων

Συμμετείχαν:

Κωνσταντίνος Σέκερης

*Καθηγητής Βιολογικής Χημείας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών -
Διευθυντής Ινστιτούτου Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας του Ε.Ι.Ε.*

Γιώργος Θηραίος

Διευθυντής στο Ίδρυμα Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας στο ΙΤΕ/Κρήτης

Ριχάρδος Σωμερίτης

Δημοσιογράφος

Ιωάννα Σουφλέρη

Δρ. Βιολογίας - Δημοσιογράφος

Φωτεινή Πιπιλή

Δημοσιογράφος

Συντονιστής: Γιώργος Σακελλάρης

Κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας του Ε.Ι.Ε.

Στρογγυλό τραπέζι με θέμα:

“Βιοτεχνολογία και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης”

Προλογίζει η κ. ΕΛΕΝΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, υπεύθυνη Μορφωτικών Εκδηλώσεων ΕΙΕ

Κυρίες και Κύριοι Καλησπέρα σας,

Η σύγχρονη βιοτεχνολογία με τα όποια επιτεύγματα και εφαρμογές της είναι πλέον γεγονός στη ζωή μας. Γεγονός όμως είναι και ο τρόπος που το ευρύ κοινό αντιμετωπίζει τα σύγχρονα αυτά αποτελέσματα και αντιδρά στις εφαρμογές της: επιφυλάξεις, δισταγμοί, δυσπιστία, πολλές φορές έντονες διαμάχες αλλά και φόβος, απόρροια κυρίως μιας ανελλιπούς πληροφορόρησης.

Το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών θέλοντας να προσφέρει, μέσα από τις Μορφωτικές του Εκδηλώσεις *"Επιστήμης Κοινωνία"*, μια σωστή κι επιστημονική ενημέρωση στο ευρύ κοινό, διοργανώνει για τρίτη συνεχή χρονιά ομιλίες με θέμα τη *"Βιοτεχνολογία"*.

Αρωγό σ' αυτή μας την προσπάθεια, έχουμε το επιστημονικό δυναμικό του Ινστιτούτου Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας του Ε.Ι.Ε., όπου στα πλαίσια των ερευνητικών προγραμμάτων που διεξάγονται στο Ινστιτούτο αυτό, υπάρχουν προγράμματα σχετικά με τη Βιοτεχνολογία, επιχορηγούμενα κατά κύριο λόγο, από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Θα ήθελα όμως εν συντομία να αναφερθώ στις προηγούμενες εκδηλώσεις μας που είχαν ως αντικείμενο τη βιοτεχνολογία: Το 1997, στρογγυλό τραπέζι, με θέμα *"Κατανόηση και αποδοχή των εφαρμογών της βιοτεχνολογίας από το ευρύ κοινό"*. Το 1998, τέσσερις ομιλίες και ένα στρογγυλό τραπέζι με θέμα: *"Η άλλη πλευρά της βιοτεχνολογίας"*. Τα κείμενα και τα πρακτικά αυτών των ομιλιών έχουν εκδοθεί σε βιβλία με τον ομώνυμο τίτλο.

Θέμα της αποψινής συζήτησης είναι *"Βιοτεχνολογία και ΜΜΕ"*. Όλοι γνωρίζουμε την επίδραση των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της γνώμης και στην ενημέρωση του κοινού. Παράλληλα τη θέση των επιστημόνων οι οποίοι προσπαθούν να παίξουν τον ρόλο του ενδιάμεσου μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, του κοινού και φυσικά των ΜΜΕ. Όμως όλα αυτά πιστεύω ότι πολύ εκτενώς θα θιγούν στο αποψινό μας τραπέζι.

Εγώ σταματώ εδώ και θα δώσω το λόγο στους σημερινούς μας προσκεκλημένους, αφού προηγουμένως σας τους παρουσιάσω. Είναι κατ' αρχήν ο κ. Γιώργος Σακελλάρης, κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας, ο οποίος θα συντονίσει και την όλη συζήτηση. Ο Καθηγητής και Διευθυντής του ίδιου Ινστιτούτου κ. Κωνσταντίνος Σέκερης, ο κ. Γιώργος Θηραΐος, Διευθυντής στο Ίδρυμα Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας στο ΙΤΕ Κρήτης, η κ. Ιωάννα Σουφλέρη, Διδάκτωρ Βιολογίας και Δημοσιογράφος στο ΒΗΜΑ, ο κ. Ριχάρδος Σωμεριδής, Δημοσιογράφος, γνωστός σε όλους σας,

ο οποίος είναι και μέλος της Επιτροπής Βιοηθικής που λειτουργεί στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και τέλος η κ. Φωτεινή Πιπιλή, Δημοσιογράφος κι αυτή πάρα πολύ γνωστή και εκλεγείσα πρώτη Δημοτική Σύμβουλος στο Δήμο της Αθήνας.

Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω κατ' αρχήν τους ομιλητές, που διέθεσαν λίγο από τον πολύτιμο χρόνο τους για να πάρουν μέρος στη συζήτηση αυτή καθώς και όλους εσάς που βρίσκαστε απόψε κοντά μας.

Δίνω τον λόγο στον δρ. Γ. Σακελλάρη.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Κυρίες και Κύριοι, καλησπέρα σας. Θα σας πω μια ανάμνηση που έχω από ένα φίλο μου, Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης, στην Ελβετία. Κάποια στιγμή του ζητήθηκε να δώσει μια συνέντευξη σ' ένα ελβετικό έντυπο με θέμα "τους γενετικά τροποποιημένους μικροοργανισμούς (G.M.O.)".

Στη ρύμη του λόγου του λοιπόν, μιλώντας με το δημοσιογράφο, του ανέφερε ότι όταν συζητείτο ακόμα το όνομα που θα δώσουν σ' αυτούς τους G.M.O. μεταξύ άλλων είχε προταθεί και η ονομασία ΑΛΙΕΝ. Ειρήσθω εν παρόδω, είναι μια ελληνική λέξη από το ΑΛΛΟΣ και ΕΝΑΣ. Όπου άλλος με την έννοια του διαφορετικός και το ένας με την έννοια του μοναδικός.

Είναι δηλαδή ένας ξεχωριστός οργανισμός που μπαίνει σ' ένα καινούργιο οικοσύστημα. Έδωσε λοιπόν αυτή την εξήγηση στο δημοσιογράφο και φανταστείτε την έκπληξη του όταν την επόμενη μέρα είδε σ' έναν υπότιτλο εφημερίδας να γράφεται ότι εξωγήινοι απειλούν τη ζωή μας μέσα από τη βιοτεχνολογία.

Προς θεού δεν θέλω μ' αυτό τον τρόπο να αμαυρώσω συλλήβδην το ρόλο του Τύπου στην πληροφόρηση του κοινού σε θέματα επιστημονικά, απλούστατα θέλω να τονίσω ορισμένα επικίνδυνα σημεία τα οποία μπορούν να υπάρχουν, και λεπτές επιφάνειες οι οποίες πρέπει να προσέχονται ιδιαίτερα.

Η σημερινή μας συζήτηση, ακριβώς αυτό έχει ως αντικείμενο. Δηλαδή το ρόλο των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, στην πληροφόρηση του ευρέως κοινού σε θέματα τεχνολογίας και ειδικότερα της βιοτεχνολογίας, που είναι τόσο καυτά. Δίνω το λόγο πρώτα στον καθηγητή κ. Σέκερη.

κ. Κ. ΣΕΚΕΡΗΣ: Ουσιαστικά ο κ. Σακελλάρης είπε ότι το πιο βασικό πρόβλημα που ταλαιπωρεί τους ερευνητές, επομένως και τον κόσμο, είναι το πρόβλημα της πληροφόρησης. Όλοι γνωρίζουμε ότι η βιολογία έχει κάνει τρομερές προόδους τις τελευταίες δεκαετίες, με μεγάλες επιπτώσεις στη ζωή μας, στην υγεία, στη διατροφή, στο περιβάλλον.

Αυτό που πληροφορείται το κοινό από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, είναι ό,τι του προσφέρει ο εκάστοτε δημοσιογράφος, είτε είναι γνώστης του θέματος, είτε όχι. Στην επικοινωνία με το κοινό, εκτός από τους δημοσιογράφους και τα Μέσα Ενημέρωσης πρέπει να συμμετέχουν και οι επιστήμονες.

Τόσο οι δημοσιογράφοι όσο και οι επιστήμονες πρέπει να έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ο δημοσιογράφος θα πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου, και για να είναι γνώστης θα πρέπει να έχει διαβάσει, να έχει εντρυφήσει στο θέμα αυτό. Δεν είναι δυνατόν ένας

δημοσιογράφος χωρίς τη γνώση των βασικών στοιχείων τα οποία πραγματεύεται, να μεταδώσει στο κοινό, αυτό που απαιτείται για την ουσιαστική ενημέρωσή του, ώστε να είναι αυτό σε θέση να αντιλαμβάνεται τις επιπτώσεις και τους πιθανούς κινδύνους των νέων τεχνολογιών.

Νομίζω ότι τα συμπεράσματα, στα οποία θα καταλήξει το κοινό θα ποικίλλουν, όσο ποικίλλουν και οι χαρακτήρες μας. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να έχουμε την όλη ουσιαστική πληροφόρηση. Σημαντικό ρόλο στο εξωτερικό, κάτι που αρχίζει και στη χώρα μας να γίνεται θεσμός, παίζει ο δημοσιογράφος προερχόμενος από τις θετικές επιστήμες. Πρόκειται για ένα μέσον επικοινωνίας μεταξύ των ερευνητών/ δημοσιογράφων που δεν είναι ειδικοί, αλλά μπορούν να παρουσιάσουν το θέμα σωστά και από κοινού. Στο πάνελ έχουμε την τύχη να παρίσταται μία τέτοια επιστήμων/δημοσιογράφος. Απ' την άλλη πλευρά, δεν σημαίνει ότι ο επιστήμων, γνώστης ενός θέματος, είναι και ικανός να το παρουσιάσει στον κόσμο, να δώσει στον κόσμο να καταλάβει τα βασικά ενός επιστημονικού θέματος. Μπορεί να είναι ένας εξαιρετικός επιστήμων αλλά να μην έχει το χάρισμα της επικοινωνίας.

Στη χώρα μας υπάρχουν ορισμένες Επιτροπές - θα ακούσουμε σχετικά ίσως από τον κ. Σωμερίτη, ο οποίος είναι και μέλος της Επιτροπής Βιοηθικής - Επιτροπές, οι οποίες μπορούν, μετά από συζητήσεις εις βάθος, να δώσουν ορισμένες οδηγίες στο ευρύ κοινό. Το πρόβλημα όμως των επιστημόνων είναι η δυσκολία πρόσβασης στα Μέσα Επικοινωνίας.

Να δώσω ένα παράδειγμα. Ο Ιατρικός Σύλλογος έχει ορίσει τριμελείς Επιτροπές Ειδικών για κάθε θέμα που έχει σχέση με τη Βιοϊατρική. Ο κάθε ένας από αυτούς τους τρεις ειδικούς έχει την εντολή και το δικαίωμα, όταν ακούσει κάτι στις εφημερίδες, στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση, να παρέμβει με τη κάλυψη του Ιατρικού Συλλόγου. Αν παρουσιασθεί είδηση από τα ΜΜΕ που χρήζει διαψεύσεως ή διορθώσεως αυτό είναι σχεδόν αδύνατον να γίνει, εκτός κι αν ο επιστήμων γνωρίζει κάποιο δημοσιογράφο, που θα του εξασφαλίσει σχετική πρόσβαση.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Ευχαριστούμε πολύ κ. Σέκερη. Τον λόγο έχει ο κ. Θηραϊός.

κ. Γ. ΘΗΡΑΙΟΣ: Κατ'αρχάς ευχαριστώ τους οργανωτές που με προσκάλεσαν σ' αυτό το πάνελ. Οφείλω να ομολογήσω ότι είναι η πρώτη φορά που κι εγώ εκτίθεμαι σ' έναν προβληματισμό που δεν έχει να κάνει με το αυστηρό αντικείμενο της επιστήμης που ασχολιόμαστε, αλλά περισσότερο με το πώς αυτή η γνώση που αποκτούμε μπορεί να γίνει κτήμα του ευρύτερου κοινού. Προφανώς το θέμα αυτό μπορεί να γίνει με επιτυχία, μόνο με τη διαμεσολάβηση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Αυτό το οποίο έκανα και πιθανώς επιφανειακά, γιατί δεν έχω ίσως την ιδιαίτερη γνώση να το κάνω σε πιο μεγάλο βάθος, είναι με την εισήγησή μου αυτή να καλύψω μερικές διαπιστώσεις και μερικές αναλύσεις του θέματος που θα συζητήσουμε σήμερα. Δηλαδή, πώς οι επιστήμονες και μιλάμε ειδικότερα για την επιστήμη της Βιολογίας – αλλά αυτό μπορεί να γενικευτεί και σε όλες τις επιστήμες – μπορούν να δώσουν τη γνώση την οποία εξειδικευμένα αποκτούν στο ευρύτερο κοινό, με τη μεσολάβηση της δημοσιογραφίας.

Σκεπτόμενος λίγο το θέμα, διαπίστωσα ότι οι επιστήμονες και οι δημοσιογράφοι έχουν πολλά κοινά σημεία και μερικές πολύ σημαντικές διαφορές στον τρόπο που αντιμετωπίζουν τα διάφορα θέματα. Και είναι προφανές και περιττό να το τονίσω, ότι και τα δύο μέρη, και οι

επιστήμονες και οι δημοσιογράφοι, ουσιαστικά ψάχνουν να βρουν την αλήθεια. Και μάλιστα, πολλές φορές η μεθοδολογία που το κάνουν, είναι περίπου η ίδια.

Δηλαδή υπάρχει μια επιθετικότητα, δεν είναι απλοί παθητικοί παρατηρητές, στο τι συμβαίνει στη φύση ή γύρω τους, ή στην κοινωνία, αλλά κριτικά προσπαθούν να μάθουν την αλήθεια και να τη μεταφέρουν σα γνώση στην ευρύτερη κοινωνία. Επίσης υπάρχουν άλλα κοινά σημεία τα οποία έχουν να κάνουν με την κοινωνικοοικονομική δομή της κοινωνίας μας. Οι επιστήμονες όπως και οι δημοσιογράφοι, σε μεγαλύτερο βαθμό προφανώς για να επιζήσουν πρέπει να δημοσιεύουν κάθε μέρα.

Οι επιστήμονες όμως πρέπει με τη σειρά τους και αυτοί να δημοσιεύουν τη γνώση την οποία αποκτούν, για να μπορούν να λειτουργούν και να χρηματοδοτούνται και να συνεχίζουν την προσπάθειά τους για να βρουν αυτό που ονομάζουμε αλήθεια. Επίσης λόγω αυτής της κοινωνικοοικονομικής διάστασης που βρίσκονται και τα δύο μέρη, το όλο θέμα μπαίνει και σε μια διάσταση συμφερόντων και διαφορών καταστάσεων που δύσκολα ελέγχονται. Και αυτό το οποίο βρήκα κοινό σημείο και στους δυο, είναι ότι και η είδηση απ' τη μια μεριά αλλά και η γνώση απ' την άλλη μεριά είναι και τα δύο προϊόντα.

Στη βιοτεχνολογία, δραστηριοποιείται σε μεγάλο βαθμό η ιδιωτική πρωτοβουλία που έχει μπει στο παιχνίδι της γνώσης, την οποία προσπαθεί να αποκτήσει όπως την αποκτούν τα Ακαδημαϊκά και Ερευνητικά Κέντρα, αλλά την αποκτά για να την πουλήσει κάπου σαν εμπόρευμα. Είναι προφανές επίσης ότι και η είδηση, έτσι όπως έχουν εξελιχθεί τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης, είναι κι αυτό εμπόρευμα.

Πρέπει να πουλήσει η τηλεόραση, πρέπει να πουλήσει η εφημερίδα για να μπορεί να επιζήσει. Αυτά είναι κοινά σημεία τα οποία λίγο ως πολύ τα ξέρουμε. Προφανώς μέσα σ' αυτή την όλη ανάλυση που έκανα, υπάρχουν και καλοί και κακοί επιστήμονες και καλοί και κακοί δημοσιογράφοι, σε εισαγωγικά όλα αυτά, χωρίς να θέλω να καθορίσω τι σημαίνει καλό και κακό.

Αλλά μια πολύ βασική διαφορά που υπάρχει μεταξύ των δύο μερών και η οποία τελικά οδηγεί πιθανόν σε μια παραπληροφόρηση ή μια διαστρέβλωση της αλήθειας, είναι η ταχύτητα με την οποία η επιστήμη από τη μια μεριά και η δημοσιογραφία από την άλλη, αποκτούν αυτή τη γνώση η οποία, όπως σας είπα από την αρχή, είναι κοινός στόχος τους.

Η επιστήμη έχει μια συγχροτημένη μεθοδολογία, αναπτύσσεται με σιγανούς ρυθμούς και χρειάζεται πολλές φορές χρόνια για να αποδειχθεί ή να μην αποδειχθεί μια συγκεκριμένη υπόθεση. Η δημοσιογραφία αντίθετα λειτουργεί με καθημερινούς ρυθμούς. Πρέπει αύριο να βγει μια είδηση, να μπει ένας τίτλος, να δραματοποιηθεί ένα συγκεκριμένο γεγονός, για να επιβιώσει η είδηση ως εμπόρευμα. Οπότε αυτές οι δυο βασικές αντίθετες μεθοδολογίες, είναι πιθανώς αυτές που δημιουργούν το πρόβλημα.

Αυτά τα θέτω όλα για συζήτηση περισσότερο, παρά σαν ανάπτυξη θέσεων. Αυτό όμως το οποίο παρατηρεί κανείς πολύ έντονα τελευταία, είναι ότι οι επιστήμονες πολλές φορές παρσύρονται από τους ρυθμούς της δημοσιογραφίας, με αποτέλεσμα και οι επιστήμονες να χρησιμοποιούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, για δικούς τους ιδιαίτερους στόχους, είτε αυτός είναι απλός εγωισμός, είτε είναι πιθανώς κοινωνικά ή οικονομικά συμφέροντα.

Πολλές φορές έχω και εγώ παρατηρήσει, ο κ. Σέκερης μπορεί να το διαβεβαιώσει αυτό, ότι τα τελευταία 25 χρόνια με την ανάπτυξη της μοριακής βιολογίας, έχουμε δει φαινόμενα όπου η επιστημονική ανακάλυψη δεν δημοσιεύεται πρώτα σε ειδικά επιστημονικά περιοδικά τα οποία και θα κρίνουν αυτή τη δουλειά, αλλά πρώτα δημοσιεύονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Το γεγονός αυτό δημιουργεί πρόβλημα και για τη γνώση αυτή καθαυτή, γιατί πολλές φορές αυτή η προσπάθεια, όπως σας είπα, ξεκινάει από ιδιοτέλεια και τελικά έχει σαν αποτέλεσμα η γνώση να μην είναι πραγματική γνώση, αλλά κάποιο μέρος ή κάποια διαστρέβλωση της. Οπότε αυτό είναι ένα πρόβλημα, το οποίο βάζω απ' τη μεριά των επιστημόνων, και μπορούμε να το τεκμηριώσουμε αργότερα στη συζήτηση που θα ακολουθήσει. Το δεύτερο που μπαίνει απ' τη μεριά της δημοσιογραφίας, είναι ακριβώς το ότι θέλει γρήγορα να βγει η είδηση. Έτσι τα ΜΜΕ παραποιούν πολλές φορές και παραπληροφορούν το κοινό, όσον αφορά τα επιτεύγματα της επιστήμης και ειδικότερα της βιοτεχνολογίας.

Οι περισσότεροι από μας έχουμε ήδη εκθεθεί στον όρο γονίδιο χωρίς να καταλαβαίνουμε πολύ τι ακριβώς σημαίνει. Εν τούτοις βομβαρδιζόμαστε καθημερινά σχεδόν από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, με διάφορα γονίδια τα οποία δεν ξέρουμε πραγματικά τι σημαίνουν, αλλά λέμε: το γονίδιο του αλκοολισμού, το γονίδιο του καρκίνου, το γονίδιο της τρέλας, τελευταία μάλιστα έχει βγει και το γονίδιο του καπνίσματος.

Διάφορα γονίδια τα οποία δεν είναι ξεκάθαρο τι ακριβώς κάνουν, αλλά απλώς μπαίνουν σαν σλόγκαν. Το συνηθισμένο, το οποίο συμβαίνει μ' αυτά τα γονίδια τα οποία διαβάσετε καθημερινά στον Τύπο, είναι ότι κάποιος δεύτερος ή τρίτος επιστήμονας θα αμφισβητήσει την είδηση, θα πει μια δεύτερη γνώμη, αυτό θα γραφτεί στη δεύτερη-τρίτη σελίδα της εφημερίδας ή δεν θα ακουστεί καθόλου.

Και τέλος ο ίδιος ο επιστήμονας που έκανε την ατυχή ανακοίνωση θα πει ότι δεν εννοούσα ακριβώς αυτό αλλά σίγουρα χρειάζονται περισσότερες έρευνες για να αποδείξουμε ότι το τάδε γονίδιο έχει να κάνει με το κάπνισμα ή έχει να κάνει με την ομοφυλοφιλία, άλλο ένα μοντέρνο γονίδιο το οποίο έχει αναφερθεί ήδη στον Τύπο τελευταία.

Επίσης το θέμα με τις θεραπείες είναι ένα θέμα πολύ σημαντικό. Κατά καιρούς και εγώ προσωπικά έχω πέσει θύμα αν θέλετε αυτής της διάθεσης για δραματοποίηση της είδησης. Πολλές φορές εμείς οι επιστήμονες λέμε ότι αυτή η δουλειά θα οδηγήσει πιθανώς με διάφορους περιορισμούς στο να λυθεί το θέμα του καρκίνου ή στην θεραπεία ενός συγκεκριμένου καρκίνου κτλ. Συνήθως αυτό που γίνεται είναι πως γράφεται στις εφημερίδες ότι λύθηκε το θέμα του καρκίνου, βρέθηκε το φάρμακο. Σας θυμίζω ότι πριν από μισό χρόνο περίπου, σε χώρα που θεωρείται προχωρημένη σ' αυτά τα θέματα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, δημοσιεύτηκε στην πρώτη σελίδα των NEW YORK TIMES η είδηση ότι βρέθηκε θεραπεία για τον καρκίνο.

Αποτέλεσμα ήταν ότι την συγκεκριμένη είδηση χρησιμοποίησαν κι άλλα περιοδικά που βγαίνουν με το μεγάλο σύνθημα ότι επιτέλους θεραπευτήκαμε. Ήταν προφανές ότι ήταν ανώριμη η ανακοίνωση αυτή, αλλά το πρόσθετο ενδιαφέρον αυτής της ανακοίνωσης ήταν ότι η εταιρεία που είχε αναλάβει την άδεια να χρησιμοποιήσει την τεχνολογία αυτής της συγκεκριμένης έρευνας, είδε την επόμενη μέρα, να ανεβαίνουν στο Χρηματιστήριο οι μετοχές της κατά δέκα φορές περισσότερο.

Με τα παραδείγματα αυτά βλέπετε ποια είναι ακριβώς η διαπλοκή και ποια είναι η κατάσταση. Μερικά παραδείγματα προφανώς είναι ακραία, αλλά συμβαίνουν και συμβαίνουν αρκετά συχνά απ' ό,τι έχω τουλάχιστον εγώ παρατηρήσει, τα τελευταία χρόνια. Και αυτό το οποίο μ' ανησυχεί περισσότερο, είναι ότι μ' αυτού του τύπου τη δημοσιογραφία, το κοινό δεν ενημερώνεται πραγματικά, αλλά πολλές φορές παραπληροφορείται.

Και θα τελειώσω θίγοντας ένα θέμα το οποίο εγώ προσωπικά το θεωρώ αρκετά σημαντικό. Είναι αυτή η έντονη αναφορά στο γονίδιο και στη γενετική όσον αφορά τη σημασία τους για συγκεκριμένες ασθένειες, συμπεριφορές ή ό,τιδήποτε άλλο μπορεί να φανταστεί κανείς.

Αυτό το οποίο ενισχύεται στην κοινή γνώμη και αυτό το είδαμε πρόσφατα, είναι αυτό το οποίο ονομάζουμε γενετικός ή γονιδιακός ντετερμινισμός. Δηλαδή ο κόσμος πιστεύει ότι όλα οφείλονται στα γονίδια. Ουσιαστικά το κάθε άτομο είναι προγραμμαμένο απ' τα γονίδια του και είναι προφανές ότι απ' τη στιγμή που όλα οφείλονται στα γονίδια, η κοινωνία γίνεται πιο αμέτοχη και έχει μεγαλύτερο άλλοθι για την τύχη των ατόμων.

Κι αυτό το θεωρώ αρκετά επικίνδυνο, στο βαθμό που η επιστήμη ακόμα δεν είναι ακριβής. Δηλαδή ούτε ξέρουμε τις συνέπειες σ' αυτό που κάνουμε, ούτε ξέρουμε όταν λέμε ότι αυτό το γονίδιο κάνει αυτό, ότι πραγματικά το κάνει, και πρέπει να περιμένουμε για να αποδείξουμε τι πραγματικά κάνει.

Η αναφορά πριν ένα χρόνο στο συμπαθητικό πρόβατο τη Dolly, η οποία τρομοκράτησε το κοινό, οφειλόταν κυρίως στην πιθανότητα να μπορούμε να φτιάξουμε πολλούς Χίτλερ (κακή εκδοχή), πολλούς Αϊνστάιν (καλή εκδοχή). Αυτό είναι άμεσο αποτέλεσμα της φιλοσοφίας του γενετικού ντετερμινισμού.

Και μια κατά τη γνώμη μου εκδοχή η οποία είχε ένα άμεσο τρομοκρατικό αποτέλεσμα στο κοινό, ήταν όταν ο παρουσιαστής της τηλεόρασης, παρουσιαζόταν πάνω στην οθόνη σε εκατό αντίτυπα. Και μόνο η πιθανότητα αυτής της εφαρμογής στον άνθρωπο μου προκαλούσε ένα τεράστιο τρόμο. Εδώ όμως θα σταματήσω, γιατί ήδη πήρα αρκετό από τον χρόνο των συνομιλητών μου.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Ευχαριστούμε πολύ κύριε Θηραΐε. Ο λόγος στην κ. Ιωάννα Σουφλήρη, η οποία είναι Διδάκτωρ Μοριακής Βιολογίας και Δημοσιογράφος ταυτόχρονα.

κ. Ι. ΣΟΥΦΛΕΡΗ: Ευχαριστώ κ. Σακελλάρη. Έχοντας λοιπόν προσκληθεί με τη διπλή μου αυτή ιδιότητα, ας μου επιτραπεί να σας πω ότι τα δυο τελευταία χρόνια που εργάζομαι ως δημοσιογράφος, αισθάνομαι λιγάκι ως διχασμένη προσωπικότητα κάθε φορά που έχω να γράψω για ένα θέμα που αφορά τη βιοτεχνολογία.

Πρώτα, βγαίνει ο επιστήμονας. Ο επιστήμονας ο οποίος προσπαθεί να αντιληφθεί περί τίνος πρόκειται, να εκτιμήσει τα πιθανά οφέλη και τους πιθανούς κινδύνους. Στη συνέχεια έρχεται ο δημοσιογράφος, ο οποίος, προκειμένου να ικανοποιήσει το κοινό με αίσθημα δικαίου, έχει μια τάση να υπερασπίσει κάποιες από τις βιοτεχνολογικές εφαρμογές.

Πώς γεννήθηκε αυτή η τάση; Με έχει απασχολήσει πάρα πολύ αυτό. Θεωρώ πως γεννήθηκε επειδή προσπαθώντας να γράψω καλά, άρχισα να διαβάζω τι γράφουν οι άλλοι. Και διαπίστω-

σα ότι πάρα πολύ συχνά, οι πιθανοί κίνδυνοι από τη βιοτεχνολογία είναι αντιστρόφως ανάλογοι με τους πηχυαίους τίτλους που βλέπω όχι μόνο στον ελληνικό, αλλά και στον ξένο Τύπο.

Θα πω ένα παράδειγμα. Η λέξη Φραγκενστάιν είναι πάρα πολύ συνηθισμένη σε πάρα πολλές τεχνολογικές εφαρμογές. Ιστορικά την έχουμε ξαναδεί στα όργανα προς μεταμόσχευση. Υποπτεύομαι ότι είναι δύσκολο να αισθάνεσαι ότι έχεις τον νεφρό ενός άλλου ανθρώπου - αλλά αυτός ο νεφρός σου επιτρέπει να ζήσεις.

Η λέξη έχει επίσης χρησιμοποιηθεί στις περιπτώσεις της in vitro γονιμοποίησης. Πολλά ζευγάρια σήμερα έχουν παιδιά χάρις στην εξωσωματική γονιμοποίηση. Τώρα είναι της μόδας να το βλέπουμε στις περιπτώσεις βιοτεχνολογικών εφαρμογών. Δεν θα τολμήσω πρόβλεψη. Δεν θέλω να πω ότι σε είκοσι χρόνια θα το έχουμε ξεχάσει. Αυτό που ήθελα να σας πω σήμερα είναι μια ιστορία βιοτεχνολογίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, πολύ πρόσφατη.

Έγινε πρωτοσέλιδο στην GARDIAN στην Αγγλία, την είδαμε μετά σε όλο τον ευρωπαϊκό Τύπο και στον ελληνικό. Υποπτεύομαι ότι κάποιος από σας θα την ξέρετε. Ένας συγγραφής καταγωγής επιστήμων ο οποίος εργαζόταν στη Σκωτία, δημιούργησε - δεν είμαι σίγουρη αν δημιούργησε - αλλά εν πάση περιπτώσει χρησιμοποίησε γενετικά τροποποιημένες πατάτες.

Οι πατάτες αυτές περιείχαν το γονίδιο για μια πρωτεΐνη, τη λεκτίνη. Οι λεκτίνες από τη φύση τους είναι τοξικές. Η συγκεκριμένη λεκτίνη είναι φυσικό εντομοκτόνο. Ο λόγος, για τον οποίο έγιναν οι γενετικά τροποποιημένες πατάτες, ήταν καθαρά πειραματικός. Ταΐζοντας με τις πατάτες αυτές πειραματόζωα, ο σύγχρονος επιστήμων διαπίστωσε ότι τα πειραματόζωα δεν αναπτύσσονταν κανονικά, το ανοσοποιητικό τους σύστημα είχε προβλήματα και θεώρησε καλό να αναφέρει το γεγονός αυτό. Εξάλλου αυτός ήταν και ο σκοπός της έρευνάς του, να δει αν τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα δημιουργούν πρόβλημα στα θηλαστικά. Προηγουμένως ο κ. Θηραίος έλεγε ότι πολλές φορές βλέπουμε αποτελέσματα επιστημονικών ερευνών να δημοσιεύονται πρώτα στον Τύπο. Αυτό ακριβώς έκανε ο εν λόγω επιστήμων.

Τί σημαίνει αυτό. Σημαίνει ότι τα όποια πειράματά του, τα οποία δεν θέλουμε να αμφισβητήσουμε, δεν έχουν περάσει από το κόσκινο άλλων επιστημόνων. Για να δημοσιευθεί ό,τιδήποτε σε μια επιστημονική επιθεώρηση πρέπει να περάσει από μια Επιτροπή, τριών τουλάχιστον επιστημόνων, αν δεν κάνω λάθος.

Μετά λοιπόν την πολύ μεγάλη φασαρία που έγινε, άρχισαν να βγαίνουν στην επιφάνεια περισσότερες λεπτομέρειες για το συγκεκριμένο πείραμα. Φαίνεται πως οποιοδήποτε θηλαστικό και αν τάσει κανείς με ωμές πατάτες, θα του δημιουργηθεί ένα πρόβλημα. Και με δεδομένο ότι οι λεκτίνες είναι από τη φύση τους τοξικές, ήταν σα να προσπαθούσε ο Ούγγρος επιστήμονας να αποδείξει ότι το δηλητήριο είναι δηλητήριο.

Ωστόσο δημιουργήθηκε ένα μεγαλύτερο πρόβλημα, γιατί ειπώθηκε πως για τα προβλήματα υγείας των πειραματόζωων δεν έφταιγε το γονίδιο της λεκτίνης. Έφταιγε ο παρακινητής του γονιδίου. (Παρακινητής είναι ένα είδος μοριακού διακόπτη που βάζουμε μπροστά από τα γονίδια, ώστε να επιτρέπουμε την έκφρασή τους). Κι αυτός ο διακόπτης είναι ένας πάρα πολύ συνηθισμένος διακόπτης και χρησιμοποιείται παντού. Αν λοιπόν αυτός ο διακόπτης χρησιμοποιείτο παντού, όλα τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα που πιθανόν να φτάσουν σε μας, θα μας δημιουργούν προβλήματα.

Κι ενώ έγινε ένας δεύτερος κύκλος πρωτοσέλιδων τίτλων, υπήρξε ένας αμερικανός επιστήμονας από τη Νέα Υόρκη, ο οποίος είπε ότι αποκλείεται να συμβαίνει αυτό, γιατί εγώ έχω φτιάξει γενετικά τροποποιημένα φρούτα, τα οποία θέλω να τα χρησιμοποιήσω ως εμβόλια. Εμβόλια τα οποία θα τα τρώμε. (Τρώγοντας μια μπανάνα, θα δημιουργούμε αντισώματα έναντι ενός μικροοργανισμού). Έχω λοιπόν φτάσει να τα δώσω όχι μόνο σε πειραματόζωα αλλά και σε εθελοντές και κανένας δεν ανέπτυξε το παραπάνω πρόβλημα.

Για να ολοκληρώσουμε αυτή την ιστορία, ο ίδιος ο επιστήμων, παρουσιάστηκε στο Αγγλικό Κοινοβούλιο και στη συνέχεια στο Β.Β.С. όπου δήλωσε ότι είναι παρεξηγημένος, ότι δεν ήταν αυτό που ήθελε να πει. Ήθελε να πει ας αρχίσουμε μια συζήτηση, είμαι υπέρ αυτής της τεχνικής.

Για μένα προσωπικά το θέμα δεν είναι τι συνέβη ακριβώς με τον συγκεκριμένο επιστήμονα ή τι έκανε ο ίδιος. Το θέμα είναι το εξής. Πόσοι από μας εδώ γνωρίζουμε για φαγώσιμα εμβόλια και πόσοι από μας ακούσαμε για αυτόν τον επιστήμονα;

Θέλω να πω, ίσως πετώντας το μπαλάκι στους επόμενους, ότι το καλό δεν είναι είδηση και είναι πιο εύκολο να δημοσιεύσεις κάτι κακό. Και τελικά, κάτω από τις δεδομένες συνθήκες, όπου εκτιμώ ότι τουλάχιστον η ευρωπαϊκή ή σίγουρα η αγγλική κοινή γνώμη είναι τόσο φανατισμένη, έχουμε τα περιθώρια για μια ορθολογιστική συζήτηση για τη βιοτεχνολογία;

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Ευχαριστώ την κυρία Σουφλήρη. Ο κ. Σωμερίτης τώρα έχει το λόγο.

κ. Ρ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ: Για να υπάρχει σωστή επιστημονική ενημέρωση από μέρος του Τύπου και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, πρέπει να υπάρχει σωστή ενημέρωση γενικώς. Και δεν υπάρχει σωστή ενημέρωση γενικώς στη Χώρα μας παρά μόνο σαν εξαιρέσεις.

Φαντάζομαι ότι είσαστε όλοι τηλεθεατές και το ζείτε. Φαντάζομαι ότι ακούτε ραδιόφωνα και το ζείτε. Φαντάζομαι ότι έχετε το απαραίτητο κριτικό πνεύμα για να καταλάβετε ότι σας λένε ψέματα ή μισές αλήθειες. Πολύ συχνά, για πολύ σημαντικά πράγματα, λείπουν σημαντικές ειδήσεις και πληροφορίες για να μπορέσετε να σχηματίσετε μια πραγματικά ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη άποψη.

Έτσι λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό η ραδιοφωνία και η τηλεόραση στις μέρες μας. Για ένα απλούστατο λόγο: εξαρτώνται αποκλειστικά από τη διαφήμιση, για να επιζήσουν. Ενδεχομένως μπορεί να εξαρτώνται και από μερικούς χρηματοδότες. Πάντως η τηλεόραση είναι πάρα πολύ ακριβό πράγμα για να εξαρτάται μονάχα από χρηματοδότες. Της χρειάζεται η διαφήμιση. Εάν δεν έχει την απαραίτητη διαφήμιση, ο ιδιοκτήτης της μπορεί να βρεθεί φυγόδικος στο Λονδίνο και να χρωστάει 17,5 δισεκατομμύρια δραχμές. Το παράδειγμα δεν είναι αυθαίρετο, δεν είναι αποκύημα της φαντασίας μου.

Έχει επικρατήσει εδώ η αντίληψη, στις τηλεοράσεις και στις ραδιοφωνίες, ότι αυτό το οποίο θέλετε εσείς, είναι να τρομάξετε. Ότι έχετε μαζοχιστικές τάσεις. Ότι όσο περισσότερο τρομάξετε, τόσο περισσότερο κοιτάτε την τηλεόραση. Σας τρομοκρατούν με όλες τις ειδήσεις. Είτε είναι πολιτικές, είτε είναι κοινωνικές, είτε είναι επιστημονικές.

Κι εδώ, με τις επιστημονικές ειδήσεις – κυρίως τις ιατρικές – έχουμε ένα περίεργο φαινόμενο αλλά όχι μόνο. Απ' τη μια μεριά, ότι κι αν φάτε, όπου κι αν πάτε, ότι και να κάνετε, κινδυνεύε-

τε. Κινδυνεύετε απ' τον ήλιο, είναι σωστό εξάλλου, κινδυνεύετε απ' το ψωμί, κινδυνεύετε από τις ελιές, κινδυνεύετε απ' όλα τα προϊόντα που βρίσκετε στην αγορά, κινδυνεύετε από την πόλη.

Υπάρχει ένας κόσμος, ο οποίος σας εχθρεύεται, συστηματικά. Θέλει το κακό σας. Στην πολιτική, στη διατροφή, στην καθημερινή ζωή, στα πάντα. Ακόμα και αυτή τη μεγάλη ελπίδα, για πολλούς ανθρώπους, το Viagra, πολύ σωστά είπανε, προσοχή θα πεθάνετε. Δεν είπανε προσοχή σε ορισμένους ανθρώπους ότι μπορεί να πεθάνουν. Είπανε γενικώς προσοχή μπορεί να πεθάνετε.

Ταυτόχρονα όμως, σε καθημερινή σχεδόν βάση, έχετε αναγγελίες καταπληκτικών δήθεν φαρμάκων για όλες τις ασθένειες. Δεν περνάει μέρα χωρίς να έχει βρεθεί το φάρμακο εναντίον του καρκίνου, το φάρμακο εναντίον άλλων μεγάλων ασθενειών, και επίσης κλασικό, κυρίως τα πρωινά, τα συστήματα αδυνατίσματος. Εκεί δεν υπάρχει κίνδυνος;

Για υποψιαστείτε τώρα. Γιατί κανείς δεν σας μιλάει στις τηλεοράσεις για τον κίνδυνο από τις διάφορες μεθόδους αδυνατίσματος; Διότι όλες οι εκπομπές είναι πληρωμένες απ' την ίδια την εταιρία. Είναι κρυφή γκριζα διαφήμιση. Θα σας πω δε και το εξής. Ότι οι περισσότερες ιατροφαρμακευτικές ειδήσεις – όταν αναγγέλλονται από ενθουσιώδεις τηλεπαρουσιαστές, οι οποίοι δεν φταίνε προσωπικά, φταίει το σύστημα – διαφήμιση είναι.

Οι πληροφορίες για έρευνες είναι εμπορικό προϊόν το οποίο βγαίνει στην αγορά, συνήθως στη Νέα Υόρκη, για να επηρεάσει το Χρηματιστήριο. Για συγκεκριμένες εταιρίες. Και όμως, υπάρχουν οι επιστημονικές μέθοδοι ενημέρωσης πάνω στις έρευνες. Υπάρχουν τα σωστά, καλά, διεθνή επιστημονικά περιοδικά που για να δημοσιεύσουν κάτι, πρέπει αυτό να περάσει από το κριτήριο μιας αυστηρότατης κριτικής.

Τί φοβούνται όμως; Διότι είπαμε πολλά. Δεν αναφέραμε όμως την ευθύνη των επιστημόνων. Τί φοβούνται τόσο πολύ; Ότι αν κάνουν μια καλή ανακοίνωση που πρέπει να τα λείει όλα, κι όχι να λείει μονάχα τα μισά, αν βρουν κάτι, το οποίο είναι εκμεταλλεύσιμο εμπορικά και τα περισσότερα πράγματα, εκτός από ορισμένους τομείς της βασικής έρευνας, έχουν μια πολύ συγκεκριμένη οικονομική χρησιμότητα, μπορεί να χάσουν τα δικαιώματά τους.

Έχουμε ένα καινούργιο φάρμακο, ένα καινούργιο προϊόν. Ποιός θα εισπράξει τα πνευματικά δικαιώματα; Όλοι προσπαθούν να τα προστατεύσουν. Και θυμηθείτε όλη την παγκόσμια διαμάχη που έγινε γύρω από το ΕΙΤΖ. Με ορισμένες χιλιάδες νεκρούς.

Διότι η καθυστέρηση στην ενημέρωση, η διαμάχη για το ποιος έχει βρει το καλύτερο τεστ για την εξακρίβωση του ΕΙΤΖ μέσα στο αίμα των μεταγίσεων οδήγησε σε χιλιάδες νεκρούς και στην Ελλάδα. Εδώ στην Ελλάδα αυτό το έχουμε αποκρύψει ή σχεδόν αποκρύψει. Στη Γαλλία έγινε δίκη των υπευθύνων. Ακόμα πληρώνουν αποζημιώσεις. Εδώ σχεδόν τίποτε.

Δεν έγινε ποτέ θέμα εδώ το ποιος κύριος έβαλε την υπογραφή του για να μη γίνουν εγκαίρως οι σωτήριοι έλεγχοι των προϊόντων της αιμοδοσίας. Υπάρχουν πολλοί δημοσιογράφοι που είναι κακοί. Αλλά κι απ' την άλλη μεριά, είναι τέτοιο το εμπορικό κίνητρο πια στην επιστημονική έρευνα, που καταλύει τις ίδιες τις αρχές της επιστημονικής έρευνας. Συνεπώς υπάρχουν και κακοί ερευνητές. Ως προς την ενημέρωση τουλάχιστον.

Θα σας υπενθυμίσω κάτι το οποίο έχουμε ζήσει. Δεν αφορά τη βιοτεχνολογία, αφορά τους σεισμούς. Είναι κι αυτό ένα πράγμα που μας τρομοκρατεί, και δικαίως. Εγώ είμαι και Ζακυνθινής καταγωγής. Έζησα τους σεισμούς του 1953 και έχω κάποια γνώση.

Τρεις Έλληνες επιστήμονες προχώρησαν σε μια ορισμένη έρευνα ενός επιμέρους στοιχείου πρόγνωσης των σεισμών, το BAN. Ε, λοιπόν με βάση το BAN, την ελληνική υπερβολή, γιατί είναι στο χαρακτήρα μας, την αντιεπιστημονική μέθοδο προβολής του, και δεν φταίνε οι εφημερίδες, οι επιστήμονες ξεκίνησαν το θέμα αυτό. Έτσι, χάσαμε περίπου δέκα χρόνια ουσιαστικής έρευνας για το πως πρέπει να χτίζουμε καλύτερα σπίτια για να μην τα τρώμε στο κεφάλι όταν γίνεται σεισμός. Και χρειάστηκε να περάσει όλη αυτή η περίοδος, για να φτάσουμε πια στην σημερινή διαπίστωση, ότι το BAN δεν είναι η πανάκεια, δεν είναι η λύση. Ότι δεν είναι το BAN που θα λύσει το πρόβλημα των σεισμών. Άρα, πρέπει ταυτόχρονα και ίσως με προτεραιότητα, να κοιτάξουμε τις άλλες μεθόδους πρόληψης, που είναι π.χ. τα κτίρια. Που είναι η καλύτερη οργάνωση της κοινωνίας για την αντιμετώπιση των σεισμών. Η πολιτική άμυνα όπως λέγεται.

Υπάρχει μια διένεξη μεταξύ δημοσιογράφων και μη δημοσιογράφων. Εμείς βγάζουμε το ψωμί μας ενημερώνοντας. Όταν ενημερώνουμε βεβαίως, γιατί δεν ενημερώνουμε πάντα. Μερικές φορές διαπράττουμε κι άλλα πράγματα. Λένε οι άλλοι: μα εμείς δεν έχουμε δικαίωμα να μιλάμε; Βεβαίως και έχουν δικαίωμα.

Το πρόβλημα είναι πως μπορούμε να ζήσουμε μαζί οι δημοσιογράφοι και οι άλλοι, εσείς, γιατί αυτό είναι αναγκαίο. Ε, λοιπόν εδώ, και γι' αυτό ανέφερα το παράδειγμα του BAN, παρεμβαίνει η ευθύνη και των μεν και των δε. Πρέπει σιγά-σιγά να οργανωθούμε. Γιατί αυτό δεν έχει γίνει μέχρι τώρα. Είναι ήδη σημαντικό, που νέοι δημοσιογράφοι όπως η κ. Σουφλήρη π.χ. λόγω των σπουδών της, έχει επιστημονική ειδίκευση, μαθαίνοντας και την επικοινωνία. Το αποτέλεσμα είναι καλό. Στο εξωτερικό, περισσότερο απ' ό,τι εδώ, (εδώ είναι λίγα τα παραδείγματα), υπάρχουν επιφανείς δημοσιογράφοι, που είτε έχουν κάνει σπουδές είτε δεν έχουν κάνει σπουδές, έχουν αφιερώσει τη ζωή τους στην επιστημονική ενημέρωση. Σιγά-σιγά τα μαθαίνουν. Και έχουν μάθει κυρίως τον τρόπο ελέγχου των ειδήσεων. Έχουν μάθει να ρωτάνε ανθρώπους προς τους οποίους μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη. Αλλά έχουν μάθει και οι άλλοι, οι επιστήμονες, να μην κρύβονται πίσω από την επιστημοσύνη τους λέγοντας πράγματα ακατανόητα για το κοινό.

Υπάρχει πράγματι και αυτή η τάση σε πολλούς επιστήμονες, είτε από αδυναμία επικοινωνίας, είτε διότι μια δύσκολη γλώσσα εξασφαλίζει κάποιον και μπορεί να λείπει κοινοτοπίες με πολύ μεγάλα λόγια, ώστε να φαίνονται ιδιαίτερα σημαντικά πράγματα.

Υπάρχει έτσι ανάγκη βελτίωσης αυτών των πραγμάτων. Στο κείμενο του προγράμματος που είχαν ετοιμάσει οι οργανωτές για το σημερινό στρογγυλό τραπέζι, υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις. Όλες σωστές. Θα έλεγα παραφράζοντας μερικές απ' αυτές και προσθέτοντας μερικές άλλες, ότι οι φοβίες του κόσμου είναι θεμιτές. Ζούμε σ' ένα κόσμο που είναι δύσκολος. Πολλά μας φοβίζουν, μας ξενίζουν. Λέμε λ.χ. τι γίνεται με τη θερμοπυρηνική ενέργεια. Πόσο επικίνδυνη είναι. Υπάρχει η Χιροσίμα, το Τσερνομπίλ.

Άρα και το τελευταίο καλώδιο από όπου περνάει ένα ηλεκτρικό ρεύμα, το οποίο προέρχεται από πυρηνικό εργοστάσιο, έχει κάτι το επικίνδυνο. Μέσα στην ψυχή μας αυτό. Το ίδιο συμβαίνει και με τη βιοτεχνολογία. Μπορεί η Dolly να είναι πολύ συμπαθητικό πράγμα. Ήταν ένα ωραίο αρνάκι. Όμως όταν μας έχουν εξηγήσει – δεν ξέρω αν είναι σωστό ή όχι, δεν το έχω ελέγξει προσωπικά – ότι δεν αποκλείεται καθόλου σε ορισμένες δεκαετίες ή αργότερα, δια

μέσου των κλωνοποιήσεων, να έχουμε και δίπλα έναν κλωνοποιημένο αδελφό μας, ο οποίος να μας προσφέρει τα εξαρτήματα τα οποία μπορεί να μας λείπουν, ε, ποίος θα είναι αυτός ο αδελφός; Ανθρωπος θα είναι, ζώο θα είναι, αποθήκη θα είναι;

Αυτό δημιουργεί προβλήματα. Έστω και προοπτικά και γι αυτό μερικοί φιλόσοφοι καλά κάνουν και ασχολούνται με αυτά. Χρειάζεται μια μόνιμη επιτροπή διαλόγου, της επιστημονικής κοινότητας και του Τύπου, στην οποία πρέπει να παρέμβει και η ΕΣΗΕΑ αλλά κυρίως οι ιδιοκτήτες των ΜΜΕ.

Ξέρετε, εμείς οι δημοσιογράφοι μιλάμε συχνά περί δεοντολογίας, εμείς ναι κάνουμε την προσπάθεια, αλλά υπάρχει και κίνδυνος να χάσουμε τη δουλειά μας. Μερικές φορές πράγματα τα αφεντικά είναι που πιέζουν γι' αυτά τα οποία βλέπετε και μπορεί ενδεχομένως να σας επαναστατούν. Λοιπόν χρειάζεται κι αυτά να προσυπογράφουν ορισμένους κανόνες δεοντολογίας. Χρειάζεται μια ειλικρίνεια, δια μέσου αυτού του διαλόγου. Να ξέρουμε ποίος είναι ο πραγματικός φόβος και ποίος είναι οι φοβίες μας. Αλλά χρειάζεται και μια ειλικρίνεια από μέρος των επιστημόνων.

Θα σας θυμίσω κάτι. Όταν έγινε αυτό που έγινε στο Τσερνομπίλ, η Γαλλική ΔΕΗ, που είχε επικεντρώσει το πρόγραμμά της στους πυρηνικούς αντιδραστήρες, είχε προσπαθήσει να πείσει, με αρκετά καλά αποτελέσματα τους περισσότερους Γάλλους, ότι το ραδιενεργό νέφος σταμάτησε στα σύνορα. Και υποτίθεται ότι οι Γάλλοι είναι έξυπνοι άνθρωποι. Είχαν γίνει αγώνες για να καταλάβουν ότι ορισμένα βουνά είχαν γίνει επικίνδυνα κι ότι π.χ. το τίλιο της χρονιάς εκείνης δεν έπρεπε να το πιουν.

Να προσθέσω και κάτι άλλο: Όταν π.χ. πριν δύο χρόνια περίπου τόσος πολύς κόσμος είδε αυτή τη διαφήμιση ότι έχει βρεθεί ένα μαγικό φίλτρο, βιολογικό, για τατσιγάρα, ποίος γιατρός βγήκε να το καταγγείλει; Ενώ βγήκαν Καθηγητές Πανεπιστημίου για να υποστηρίξουν ένα ψεύδος αποδεδειγμένο και είδε κι έπαθε η ομάδα του Ιπποκράτειου να ενημερώσει τον κόσμο, αλλά επειδή όταν είναι κανείς καπνιστής είναι και θεριακλής, το ψεύδος είναι και μια ελπίδα. Ε, δεν είναι αλήθεια αυτό το φίλτρο και δεν βγήκε καμία αρχή να ενημερώσει σχετικά. Φταίνει οι δημοσιογράφοι;

Δεύτερον. Είναι απαραίτητο να διοργανώνονται κάθε τόσο σεμινάρια για τους δημοσιογράφους ώστε να βελτιώνουν τις γνώσεις τους. Για να μπορέσουν να καταλάβουν ακριβώς τη γλώσσα των επιστημόνων, τις ανακοινώσεις τους και να μπορούν να τις αξιολογούν. Υπάρχουν μάλιστα, από την κοινότητα κυρίως, και δυνατότητες χρηματοδότησης των σεμιναρίων. Γιατί αυτό μπορεί να ενταχθεί μέσα στην επαγγελματική επιμόρφωση.

Θα έλεγα και το εξής, ότι μπορεί να καθιερωθούν, μέσα στα Πανεπιστήμια, διδακτορικά για το πρόβλημα της επικοινωνίας και της ενημέρωσης. Στην ιατρική, στις άλλες επιστήμες, είναι βασικό. Μ' αυτό εξάλλου εσείς οι επιστήμονες ζείτε. Εάν δεν υπάρχει αυτή η επικοινωνία, πού θα βρείτε και τα λεφτά για να συνεχίσετε τις έρευνες; Πρέπει να καταλάβει ο κόσμος το σωστό. Πρέπει να ενημερωθεί για το λάθος και μ' αυτό τον τρόπο μπορεί να προχωρήσει και η επιστήμη. Και θα έλεγα το τελευταίο: να μην περιμένει η επιστημονική κοινότητα να περάσουν, μερικές φορές και μήνες, προτού ενημερώσει σωστά τον κόσμο.

Αναφέρατε πριν το παράδειγμα του Ιατρικού Συλλόγου, που έχει τριμελείς επιτροπές, για να παρεμβαίνουν όταν ακούν κάτι. Θα ήταν προτιμότερο να παρεμβαίνουν πριν ακουστεί αυτό το κάτι. Ωστε αυτό το κάτι το οποίο ακούγεται, να είναι πιο σωστό. Και να ξέρουν (σιγά-σιγά να το συνηθίσουμε κι εμείς οι δημοσιογράφοι) ότι όταν έχουμε ένα ερώτημα, όταν έχουμε μια απορία, να μην πιστεύουμε στο πρώτο τηλεγράφημα οποιουδήποτε πρακτορείου, λέγοντας μας το λέει ένα μεγάλο πρακτορείο. Δεν είναι έτσι, χρειάζεται επιστημονική εξακρίβωση.

Επίσης χρειάζεται και η ακριβής τοποθέτηση της είδησης. Όπως το κάνουμε για τα πολιτικά, όταν το κάνουμε για τα πολιτικά. Οπώς το κάνουμε για τα διεθνή, όταν το κάνουμε για τα διεθνή ή για τα αθλητικά. Είναι η ίδια τεχνική για την ενημέρωση. Είναι η εξακρίβωση και της πηγής, και της αξίας της είδησης, η διασταύρωσή της και ο προβληματισμός γύρω απ' αυτή και βεβαίως το κριτικό πνεύμα. Αυτά ήθελα να σας πω.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Ευχαριστούμε κύριε Σωμερίτη. Η κ. Πιπιλή θα κάνει την τελευταία εισήγηση.

κ. Φ. ΠΙΠΙΑΗ: Πρώτα απ' όλα καλησπέρα, ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση. Εάν είπα το ναί το είπα πρώτον γιατί ως δημοσιογράφος μ' ενδιαφέρει πάρα πολύ η όλη ιστορία την οποία συζητάμε σήμερα και αφετέρου γιατί νομίζω ότι πρέπει να χάνουμε και λίγο χρόνο από τον όντως πολύτιμο που έχουμε, για να ακούμε τους επιστήμονες. Άρα λοιπόν εγώ περισσότερο παίρνω σήμερα απ' ό,τι μπορώ να προσφέρω, γιατί άκουσα εμπειρότερους και πλέον εξειδικευμένους επιστήμονες από μένα να μιλούν στο θέμα αυτό.

Συμφωνώ απολύτως με τα όσα είπε ο κ. Σωμερίτης. Είχα σκοπό κι εγώ να τα θίξω, αλλά για να μην σας παίρνω το χρόνο, απλώς θα επιβεβαιώσω, με προσωπική μου εμπειρία από ιδιωτικό Κανάλι στο οποίο δούλευα τα τελευταία χρόνια και σε μια αμιγώς ενημερωτική εκπομπή, η οποία είχε χαρακτηριστεί για αυτή την εμμονή της στον όρο ενημέρωση.

Είχα λοιπόν ενθουσιαστεί με την ιδέα, που μου είχε φέρει ένας συνεργάτης της εκπομπής, να κάνουμε ένα αφιέρωμα στα γεωφάρμακα. Το αποτέλεσμα είναι ότι η εκπομπή πήγε πολύ καλά την πρώτη μέρα, τη δεύτερη μέρα αντέδρασαν εντονότατα επιχειρηματίες από την Κρήτη και την τρίτη μέρα, δυστυχώς, την ώρα που ξέρετε ο παρουσιαστής είναι στον αέρα και έχει αυτό το ακουστικό, απ' το οποίο παίρνει την άμεση πληροφόρηση για ο,τιδήποτε σοβαρό υπάρχει, ο σκηνοθέτης μου ανακοίνωσε ότι πρέπει να κόψω εκείνη την στιγμή την εκπομπή. Φανταστείτε την τρομερά δυσάρεστη θέση στην οποία βρέθηκα γιατί ήμουν στο μέσον της προβολής, σε ζωντανή εκπομπή, στην οποία μετείχαν τουλάχιστον πέντε διακεκριμένοι επιστήμονες και οι οποίοι επιστημονικά και φιλικά και επικοινωνιακά, απλώς προσπαθούσαν να πουν ότι αυτή η αλόγιστη χρήση των γεωφαρμάκων, κάνει ζημιά όχι μόνο στο καταναλωτικό κοινό, αλλά κυρίως στους καλλιεργητές.

Η εμμονή μου βέβαια και το δημοσιογραφικό μου πείσμα, τουλάχιστον δεν μ' έφερε στον δημόσιο εξευτελισμό και δε σταμάτησα την εκπομπή. Βεβαίως δεν ήξερα βγαίνοντας, τι ακριβώς θα συμβεί. Απεδείχθη όμως ότι αν έχεις κότσια επαγγελματικά, στην ουσία δεν συμβαίνει τίποτα. Όπως προηγουμένως ανέφερε ο Ριχάρδος Σωμερίτης ότι δηλαδή έχουν τεράστια ευθύ-

νη και οι ιδιοκτήτες των Καναλιών, έχουν όμως για μένα πολύ μεγαλύτερη ευθύνη, νομίζω ότι και οι επιστήμονες στο χώρο τους το αντιμετωπίζουν, οι ενδιαμέσοι που προσεγγίζουν είτε τον Καθηγητή Πανεπιστημίου είτε τον ιδιοκτήτη.

Πού θέλω λοιπόν να καταλήξω; Ότι είναι πολύ λεπτό θέμα, για τους λόγους που σας εξήγησε ο κ. Σωμερίτης και τους έχετε κατανοήσει, η σωστή ενημέρωση απ' την πλευρά των σωστών δημοσιογράφων, προς μια μερίδα που είναι σωστό και το κοινό. Γιατί πρέπει όλα αυτά να τα βάλουμε σ'ένα πλαίσιο. Αρκεί η πολιτική εξουσία του τόπου, να μην είναι τόσο ελαστική ιδίως για θέματα που έχουν να κάνουν με την ενημέρωση και την υγεία του κόσμου, είτε με τους ιδιοκτήτες Καναλιών είτε με τους παρατρεχάμενους, είτε με τους βιομηχάνους, είτε με τους παρατρεχάμενους των βιομηχάνων, στις γεωργικές και άλλες φαρμακευτικές επιχειρήσεις.

Αυτό δε που είπε προηγουμένως ο Ριχάρδος Σωμερίτης ότι ευθύνη έχουν και οι μεν και οι δε, και στη σημερινή συζήτηση ισχύει, διότι πριν από μερικά χρόνια, αν χρηματιζόνταν κάποιος δημοσιογράφος, ο Ριχάρδος ζούσε στο Παρίσι τότε και δεν μπορεί να με επιβεβαιώσει, τους γνωρίζαμε. Δηλαδή ήταν δακτυλοδεικτούμενοι κι ήταν από συγκεκριμένους τομείς της δημοσιογραφίας.

Σήμερα λυπάμαι που εγώ, ως ενεργή δημοσιογράφος, ομολογώ ότι έχω τρομάξει με τι ευκολία σε ιατρικά και επιστημονικά θέματα γίνονται χρηματικές συναλλαγές. Άρα στην ευθύνη των μεν και των δε, εγώ προσθέτω και την ευθύνη των επιστημόνων, που χρησιμοποιούν τους χρηματιζόμενους δημοσιογράφους για να περάσουν λάθος ενημέρωση καθώς επίσης και την ευθύνη των εκάστοτε Υπουργών Υγείας ή των Ελεγκτών του Υπουργείου Υγείας που αφήνουν επιχειρηματίες της ιδιωτικής Υγείας να μην επιτρέπουν να γίνονται καλά τα κρατικά νοσοκομεία.

Νομίζω ότι είναι πράγματα, που αν δεν τάχετε αντιληφθεί κάτι σίγουρα θα σας έχει περάσει απ' το μυαλό και το κυριότερο για μένα και το πιστεύω μετά από τόσα χρόνια συμμετοχής, εάν δεν αντιδράσει η σωστή κοινή γνώμη και αν η σωστή κοινή γνώμη δεν πάρει στα χέρια της την πίεση, όπως γίνεται σε άλλες χώρες της Ευρώπης, ακόμα και στην Αμερική, οργανώνοντας φορείς δυναμικούς, οι οποίοι μπορούν να έρθουν μετά και να απειλήσουν με μπουκοτάζ συγκεκριμένες εταιρίες, προϊόντα, κλινικές ιδιωτικές, όσα Σεμινάρια και να γίνουν και όσες συζητήσεις και να γίνουν, δε νομίζω ότι θα επιλυθεί το παραμικρό.

Είμαι από τους ανθρώπους όσο φασιστοειδές κι αν ακουστεί αυτό που θα πω, που πιστεύω ότι δεν είναι όλη η κοινή γνώμη ίση. Δηλαδή δεν μπορεί οι άνθρωποι που σήμερα με δυσκολία εγκατέλειψαν το χουζούρι τους στην τηλεόραση ή ό,τιδήποτε άλλο και ήρθαν εδώ για να ακούσουν και να πληροφορηθούν όπως κι εμείς από τους επιστήμονες, να συγκριθούν μ' αυτούς τους τυχαίους δήθεν εκφραστές της κοινής γνώμης που μ' αυτή την απίστευτη επιπολαιότητα, τηλεφωνούν στα κανάλια και μ'ένα ναι ή μ'ένα όχι, παρουσιάζουν μια Ελλάδα που δεν είναι ίδια, δεν είμαστε όλοι ίδιοι κι όμοιοι.

Πρέπει λοιπόν οι άνθρωποι που θεωρούμε έστω και εγωιστικά ή απ'το βιογραφικό μας, ότι κάτι προσφέρουμε στο κοινωνικό σύνολο, μαζί με την κοινή γνώμη να συνεννοηθούμε και να πάρουμε εμείς επιθετικά, επιθετικά το τονίζω, όλα τα θέματα της σωστής ενημέρωσης στα χέρια μας. Δηλαδή η κοινή γνώμη μπορεί να πιέσει, διότι η κοινή γνώμη κακά τα ψέματα, αγοράζει από το Σούπερ Μάρκετ.

Κι αν οργανωθεί αυτή η κοινή γνώμη που αγοράζει κι απ'τα φαρμακεία, κι αγοράζει και τις εφημερίδες και επιλέγει και Κανάλια, θα αναγκαστούν, όπως γίνεται σε ορισμένες χώρες του εξωτερικού, και οι διάφοροι επιτήδευοι που χρησιμοποιούν αυτή την ανενημέρωτη κοινή γνώμη, να συνειδητοποιήσουν τις ευθύνες τους για το μέλλον. Ευχαριστώ.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Ευχαριστούμε πολύ την κυρία Πιπιλή. Τελικά κοινός παρανομαστής απ' ό,τι ακούστηκε εδώ πέρα είναι, ότι υπάρχει ένα ζήτημα επικοινωνίας. Έχουμε ένα χώρο που παράγεται γνώση, πληροφορία, το ερευνητικό εργαστήριο, το Πανεπιστήμιο κι έχουμε κι ένα αποδέκτη αυτής της νέας τεχνολογίας, που είναι το ευρύ καταναλωτικό κοινό, στην οποία-δήποτε μορφή του.

Το πρόβλημα λοιπόν είναι πως θα διοχετεύσουμε την πληροφορία αυτή από την παραγωγή της στην κατανάλωση. Σε άλλες χώρες υπάρχουν αντίστοιχες και κατάλληλες δομές. Υπάρχουν Μουσεία, υπάρχουν διαρκείς Εκθέσεις, υπάρχουν περιοδεύουσες Εκθέσεις, υπάρχουν ειδικευμένοι δημοσιογράφοι, ειδικευμένα Κανάλια, Τύπος κ.ο.κ.

Η χώρα μας στερείται τέτοιων πραγμάτων. Δεν έχει την υποδομή δηλαδή. Οπότε, μοιραία, το βάρος πέφτει στο νόμο των δημοσιογράφων, περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Επιπλέον στην Ελλάδα, ο δημοσιογράφος, έχει μια ιδιάζουσα μορφή. Ενδεχομένως κάποια ασυλία πολλές φορές. Επί πλέον υπάρχει αυτό το ελληνικό τεμπεραμένο αν θέλετε, και από την πλευρά αυτού που δίνει την πληροφορία και από τον αποδέκτη της, το κοινό. Όλα αυτά τα πράγματα πρέπει να χαλιναγωγηθούν γιατί το θέμα εδώ δεν είναι τόσο απλό. Δεν αφορά απλώς ένα εμβόλιο ή ένα καινούργιο φάρμακο. Αφορά μια φιλοσοφία ζωής. Η νέα βιοτεχνολογία υπόσχεται να αλλάξει εκ βάθρων τη φιλοσοφία του σκέπτεσθαι. Οι δυνατότητες τις οποίες παρέχει, χωρίς να λέω ότι θα γίνουν οπωσδήποτε όλες πραγματικότητα, είναι τεράστιες, τρομακτικές. Και είναι ενδεχόμενο στα επόμενα 50-60 χρόνια, η όλη φιλοσοφία της ζωής μας, βασισμένη πάνω σ'αυτή την τεχνολογία, να έχει δραματικά αλλοιωθεί. Πρέπει να έχει κανείς την ευθύνη πως θα διοχετεύσει τέτοια πληροφορία και πως θα την διαχειριστεί.

Οι κίνδυνοι των παρεξηγήσεων είναι πολλοί μεγάλοι. Δεν μπορώ να αντισταθώ σ'ένα πειρασμό να σας μεταφέρω μια έρευνα που είχε γίνει τον περασμένο Σεπτέμβρη στη Σχολή Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Λυών στη Γαλλία. Σε μια ομάδα φοιτητών, 120 άτομα ήταν αυτά, της σχολής Δημοσιογραφίας παρουσιάστηκε ένα προϊόν Χι και τους δώσανε ορισμένα χαρακτηριστικά αυτού του προϊόντος.

Τα χαρακτηριστικά του λοιπόν ήταν τα εξής: Ότι αυτό το προϊόν το οποίο είναι τροφή, έχει μικρότερο ποσοστό πρωτεΐνης από οποιοδήποτε άλλο προϊόν κυκλοφορεί στην αγορά. Ότι η περιεκτικότητά του σε υδατάνθρακες είναι ασήμαντη. Ότι η συνεισφορά του σε βιταμίνες είναι μηδαμινή. Ότι το κόστος παραγωγής και επεξεργασίας του είναι πολύ μεγάλο. Δηλαδή για να το επεξεργαστείς, αυξάνει χίλιες φορές το αρχικό του κόστος ενώ άμα το συσκευάσεις, 400 φορές. Και επιπλέον μπορεί να είναι και δυνητικά επικίνδυνο για την υγεία.

Δηλαδή μία στις χίλιες περιπτώσεις μπορεί να προκαλέσει εντερικές λοιμώξεις, μία στις εκατό χιλιάδες σοβαρές λοιμώξεις παθήσεις και μία στα εκατό εκατομμύρια θανατηφόρα αποτελέσματα. Ρωτήθηκαν λοιπόν οι δημοσιογράφοι τι γνώμη έχουν γι αυτό το προϊόν. Οι απαντήσεις των δημοσιογράφων ήταν οι εξής: το 85% είπε ότι είναι ανεπιθύμητο, το 62% είπε ότι είναι

οικονομικά ασύμφορο, το 58% είπε να μη χορηγηθεί ποτέ σε παιδιά, το 48% είπε ότι πρέπει να απαγορευθεί από την κυκλοφορία και ένα 44% είπε ότι είναι επικίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

Κλείνοντας θα σας πω ποιό ήταν αυτό το προϊόν, και τα σχόλια δικά σας. **“Το νερό”**. Ευχαριστώ πολύ.

Η συζήτηση νομίζω ότι μπορεί ν'αρχίσει τώρα και να γίνει και από παρεμβάσεις είτε από φορείς που ενδεχομένως υπάρχουν εδώ, είτε από μεμονωμένους ανθρώπους αλλά και μεταξύ των ανθρώπων που αποτελούν το πάνελ.

Ερώτηση κοινού: Πώς ελέγχεται και αν ελέγχεται η αξιοπιστία της είδησης από ένα δημοσιογράφο, πως ενημερώνεται ο ίδιος ώστε να την προβάλλει μέσα από το έντυπο ή το ραδιόφωνο κλπ. μέσα από το χώρο που ο ίδιος εκπροσωπεί με τον πιο σωστό τρόπο. Έρχεται άραγε πάντα σε επαφή με τον ειδικό επιστήμονα, ώστε να είναι έγκυρη η πληροφόρηση του κοινού; Το ίδιο όμως ισχύει και για την επιστημονική κοινότητα. Είναι οι επιστήμονες πάντα σίγουροι για τις πληροφορίες που δίνουν ώστε να καθησυχάσουν το κοινό; Γιατί πολλές φορές έχει αποδειχθεί το αντίθετο.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Μπορώ εδώ να παρέμβω και να πω ότι σε μία έρευνα κοινού που έγινε στην Ευρωπαϊκή Ένωση προέκυψε ότι το κοινό εμπιστεύεται σε μεγαλύτερο ποσοστό τους δημοσιογράφους από ότι τους ερευνητές.

κ. Γ. ΘΗΡΑΙΟΣ: Είναι εύκολο να διαπιστώσουμε και το διαπιστώνουμε όλοι, ότι δεν ζούμε σ' έναν ιδανικό κόσμο. Και αυτό ισχύει επίσης και γι' αυτό που κι εσείς αναφέρατε. Δηλαδή πολλές φορές ορισμένες επιστημονικές πηγές θεωρούνται πολύ έγκριτες και εν πολλοίς είναι. Παρόλα αυτά, τα ίδια τα επιστημονικά περιοδικά – τα οποία είναι έγκριτα – είναι και ο στόχος πολλών επιστημόνων για να δημοσιεύσουν τις εργασίες τους. Είναι λοιπόν χαρακτηριστικό, κι έχει γίνει μια εκτεταμένη έρευνα στο συγκεκριμένο θέμα, ότι σ' αυτά τα πολύ έγκριτα περιοδικά, είναι εκεί που πολλές φορές δημοσιεύονται μελέτες οι οποίες είναι απάτες στην επιστήμη. Και πολλές φορές γίνεται αναφορά σ' αυτές τις μελέτες-απάτες, ακριβώς επειδή είναι δημοσιευμένες σ' αυτά τα έγκριτα περιοδικά, για να αποδειχτεί μετά από δέκα χρόνια, ότι τα πειράματα που είχαν δημοσιευτεί, ουσιαστικά ήταν μια εξαπάτηση, δεν μπορούν να επαναληφθούν ποτέ. Οπότε υπάρχει ένα πρόβλημα εν γένει. Δηλαδή δεν μπορεί κανείς ούτε να εμπιστευτεί τις πηγές του καμία φορά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Άλλη παρέμβαση;

Ερώτηση κοινού: Θα ήθελα κι' εγώ να επιμείνω στο γεγονός, πώς ελέγχεται η διοχέτευση της σωστής ενημέρωσης από τους δημοσιογράφους και πώς αναλαμβάνει κανείς την ευθύνη της εγκυρότητας ή μη.

κ. Κ. ΣΕΚΕΡΗΣ: Επανερχόμαστε στο θέμα των ειδικών. Η δημοσιογραφία, η επιστημονική ενημέρωση, νομίζω ότι πρέπει να είναι στα χέρια των ειδικών δημοσιογράφων. Δεν μπορεί ο κάθε δημοσιογράφος, παίρνοντας από τον αέρα μια είδηση, να την μεταφέρει σωστά. Είναι αδύνατον. Έχουμε εδώ το παράδειγμα ενός δημοσιογράφου, ο οποίος παρουσιάζει τα επιστημονικά θέματα. Αυτό είναι το πρώτο επίπεδο, το επίπεδο της σωστής ενημέρωσης.

Υπάρχει ένα δεύτερο επίπεδο, μετά την κατανόηση του επιστημονικού θέματος: η κρίση, εάν αυτό που γίνεται είναι σωστό ή όχι, είναι ηθικό ή δεν είναι ηθικό. Το δεύτερο αυτό επίπεδο εξαρτάται από το επίπεδο της σωστής ενημέρωσης.

Παρέμβαση κοινού: Μιλάμε σήμερα για την πληροφόρηση. Είναι ένα από τα πιο ισχυρά αγαθά ή προϊόντα. Θέλω να συμφωνήσω με την κ. Πιπιλή ότι όλοι πρέπει να ξεκινάμε από τον ίδιο μας τον εαυτό. Αναφέρθηκε πριν στο κοινό σαν καταναλωτές της πληροφορίας. Για μένα είναι ένα τεράστιο πρόβλημα νοοτροπίας. Θα πρέπει το κοινό κατά κάποιο τρόπο, να επιμορφωθεί ούτως ώστε να απαιτεί σωστή και καλή πληροφόρηση.

Έχουν ειπωθεί πάρα πολλά πάνω σ'αυτά τα πράγματα. Έχει ειπωθεί το γεγονός ότι μας ενδιαφέρει πάρα πολύ η πληροφορία, η οποία σχετίζεται με κίνδυνο. Γενικά τα αρνητικά γεγονότα μας έρχονται παραπάνω. Εδώ θα κάνω μια αναφορά στο βιολογικό του ανθρώπου. Ο άνθρωπος σαν βιολογικό όν, είναι φτιαγμένος για να αντιδράει πιο εύκολα στον κίνδυνο κι όχι στην ηρεμία. Στον κίνδυνο τρέχει.

Η ποιότητα λοιπόν της πληροφόρησης, κατά κάποιο τρόπο νομίζω, ότι έχει να κάνει με το κοινό στο οποίο απευθύνεται αυτό το προϊόν. Αν λοιπόν βλέπουν ότι οι ακροαματικότητες ανεβαίνουν μ'ένα συγκεκριμένο είδος είδησης κλπ. κλπ. αυτομάτως αυτοί αντιδρούν. Γιατί θέλουν να μεγιστοποιήσουν το κέρδος τους.

Αν όμως απ'την άλλη μεριά, εμείς σαν αποδέκτες της πληροφορία, ζητούμε καλή πληροφορία, πολύ αργά θα υπάρξει μια αλλαγή.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Θέλει κανείς να σχολιάσει την τοποθέτηση του κυρίου;

κ. Ρ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ: Συμφωνούμε, δεν υπάρχει αμφιβολία και μάλιστα ακούγοντάς σας σκέφτηκα το πώς μας τρομοκρατούν. Πραγματικά με απασχολεί αυτό. Λένε ότι ζούμε μια φρικιαστική εποχή. Ουδέποτε στην ιστορία της ανθρωπότητας η ελπίδα ζωής ήταν τόσο μεγάλη όσο σήμερα. Και το ξέρουμε όλοι αυτό. Αυτό κάτι σημαίνει. Τουλάχιστον αντισταθμίζει ορισμένους φόβους. Πριν από έναν αιώνα, η ελπίδα ζωής ήταν ακριβώς το μισό απ' όσο είναι τώρα. Ίσως υπήρχαν λιγότεροι καρκίνοι, λιγότερες καρδιοπάθειες, αλλά οι άνθρωποι πεθαινανε πολύ πιο νέοι. Κι ίσως γι αυτό είχαν λιγότερους καρκίνους και λιγότερες καρδιοπάθειες.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Υπάρχει και αντίλογος βέβαια σ'αυτό. Το έτος 2.050 αναμένεται να είμαστε δέκα δις. Τη στιγμή αυτή είμαστε 5 δις. Δέκα δις δεν μπορούν να τραφούν με τις παραδοσιακές μορφές. Ούτε νερό να πιούν καλά-καλά. Δηλαδή αυτή η ελπίδα ζωής μπορεί να καταλήξει σ'ένα αδιέξοδο τελικά. Και εδώ έχουμε την προοπτική ότι η νέα επιστήμη μπορεί να προσφέρει λύσεις σ' αυτό το τεράστιο πρόβλημα που δημιουργείται.

Ερώτηση κοινού: Για να βάλει κάποιος την ιδιότητα του δημοσιογράφου δίπλα στο όνομά του πρέπει να υπάρχουν ορισμένα κριτήρια. Πέρα από τη φοίτηση σε ορισμένες ιδιωτικές σχολές ή ΑΕΙ που παρέχουν τα τυπικά προσόντα, άραγε οι Εφημερίδες, οι μεγάλες Εφημερίδες, ή οι Σχολές διοργανώνουν σεμινάρια ή στέλνουν τους υπαλλήλους τους στο εξωτερικό για κάποια εξειδίκευση; Και βέβαια δεν αναφέρομαι στους δημοσιογράφους που κάνουν αστυνο-

μικό, οικονομικό ή κοινωνικό ρεπορτάζ. Τι γίνεται με όσους ασχολούνται με θέματα επιστημονικά ή θέματα που επηρεάζουν - διαμορφώνουν την κοινή γνώμη;

κ. Ρ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ: Όταν ξεκίνησα τη δημοσιογραφία το θέμα ήταν πολύ απλό. Υπήρχαν πολλοί δημοσιογράφοι που δεν είχαν καν δίπλωμα Γυμνασίου. Τώρα οι περισσότεροι έχουν δίπλωμα Πανεπιστημίου. Δεν ξέρω ακριβώς τις στατιστικές, αλλά νομίζω ότι οι περισσότεροι και σχεδόν όλοι οι νέοι έχουν δίπλωμα Πανεπιστημίου.

Δεν είμαι βέβαιος για το ποιός έγγραφε καλύτερα ή γράφει καλύτερα. Η δημοσιογραφία είναι ένα επάγγελμα που μαθαίνεται, ασκώντας το. Το κακό είναι ότι τα τελευταία χρόνια, έγινε πολύ μικρή η περίοδος της εκπαίδευσης μέσα στη δουλειά.

Τα παλιότερα χρόνια, ένας νεαρός ή μια νεαρά συνήθως νεαρός εκείνη την εποχή, που έμπαινε στο επάγγελμα, πρώτον: για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα δεν έκανε σχεδόν τίποτα, κουβαλούσε τον καφέ του αρχισυντάκτη και τα τσιγάρα του και μόνο έβλεπε, άκουγε. Δεύτερον σιγά σιγά του έδιναν ένα δίγραμμο, τον έβαζαν στο τηλέφωνο με τους ανταποκριτές της επαρχίας, τον έβαζαν να ξενυχτάει μέχρι τις 5 το πρωί στο τυπογραφείο σε περίπτωση που χρειαστεί κάτι. Μάθαινε.

Για να δει ένας νέος την υπογραφή του σε άρθρο, μπορούσε να περιμένει και πέντε ή δέκα χρόνια. Και η υπογραφή έμπαινε σ' ένα κείμενο, όταν είχαν αποδειχθεί ορισμένες ικανότητες όπως της τεχνικής της δημοσιογραφίας, για την έκφραση, για την πιστοποίηση των ειδήσεων κτλ. κτλ. Τώρα υπάρχει μια πολύ καλύτερη επιστημονική κατάρτιση, τουλάχιστον αυτή η οποία παράγεται απ' τα ελληνικά Πανεπιστήμια.

Το επάγγελμά μας απαιτεί όλο και περισσότερα προσόντα και επειδή είναι μερικές φορές οι αποδοχές (όχι για όλους, προσοχή έ, για ορισμένους μόνον) αρκετά υψηλές, υπάρχουν άνθρωποι που έχουν αυτά τα προσόντα, μπαίνουν στο επάγγελμα και ανεβαίνουν πολύ γρήγορα. Θα σας έλεγα τώρα και το εξής. Πως γίνεται κανείς δημοσιογράφος. Δεν υπάρχει επιτροπή η οποία κρίνει. Δεν υπάρχει αυτό το οποίο υπάρχει για τους δημοσίους υπαλλήλους π.χ. Νόμος Πεπονή.

Υπάρχουν δυο-τρεις σίγουροι τρόποι, ο πρώτος είναι η προσωπική επιμονή, μερικές φορές μπορεί να περάσουν ένας χρόνος, δύο χρόνια και τρία ακόμα, ωστόσο να τον λυπηθούν και τον πάρουν. Υπάρχει αυτό. Ο δεύτερος είναι η συγγένεια με κάποιο διευθυντή ή δημοσιογράφο που να έχει το ους του διευθυντή, και το τρίτο είναι διάφορες άλλες σχέσεις. Όλα αυτά μετράνε. Από κει και πέρα πως επιβιώνει κανείς στο επάγγελμα; εδώ αλλάζουν λιγάκι τα πράγματα.

Χρειάζεται ταλέντο, χρειάζεται πολύ δουλειά, υπάρχουν και οι τυχεροί που τα αποφεύγουν και τα δύο. Εσείς τους επιλέγετε όμως τελικά. Είτε αγοράζοντας την εφημερίδα, είτε ακούγοντας το ραδιόφωνο, είτε βλέποντας τηλεόραση. Γιατί μπορείτε να κάνετε επιλογές. Είναι φοβερές οι επιλογές. Έχετε ένα φοβερό όπλο στα χέρια σας. Το τηλεκοντρόλ. Σκοτώνει. Είναι εκτελεστικό απόσπασμα το κοντρόλ.

Τα Πανεπιστήμια δεν είναι επαγγελματικές Σχολές. Δηλαδή ένα παιδί που έχει τέσσερα χρόνια στην Πάντειο, ή τέσσερα χρόνια στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, δεν είναι αμέσως χρησιμοποιήσιμο σαν δημοσιογράφος. Έχει όμως μια υποδομή, έχει μάθει και ορισμένες ηθικές αρχές, σε τελευταία ανάλυση.

Παρέμβαση από το κοινό: Έχω σπουδάσει Φυσική. Έχω σπουδάσει και στο εξωτερικό. Εκεί, επειδή μου άρεσε η δημοσιογραφία, άρχισα ερασιτεχνικά να ασχολούμαι μ' αυτήν, παράλληλα με τις σπουδές μου. Όταν επέστρεψα στην Ελλάδα απευθύνθηκα σε μία από τις πολύ σοβαρές εφημερίδες και τους ρώτησα εάν ενδιαφέρονται για έναν εξειδικευμένο επιστήμονα/δημοσιογράφο. Προθυμοποιήθηκα μάλιστα να τους στείλω δείγματα δουλειάς μου. Η απάντηση που έλαβα ήταν ότι δεν ενδιαφέρονται για εξειδικευμένο προσωπικό. Η Εφημερίδα καλύπτεται από το ήδη υπάρχον προσωπικό της. Έτσι έλαβα το μήνυμα ότι στον τόπο μας όλα γίνονται εκ του προχείρου και δεν υπάρχει θέση, κυρίως στα ΜΜΕ, για κάποιον που θέλει να δουλέψει σοβαρά και σωστά.

κ. Φ. ΠΙΠΙΑΗ: Το πρώτο προτέρημα ενός δημοσιογράφου είναι η επιμονή γιατί πρέπει να επιμένει, να πιέσει για να βρει. Εάν του κλείσουν μια πόρτα, πρέπει να βρει έναν τρόπο όχι πρόστυχο βέβαια, όχι π.χ. να εισβάλλει στα νοσοκομεία και να ρωτά τους ταλαιπωρημένους ή πονεμένους ασθενείς πως αισθάνονται, αλλά πρέπει να ξέρει να επιμένει και να αντιμετωπίζει τις δυσκολίες. Λοιπόν, προσπαθήστε ξανά και μπορεί να πετύχετε.

Ερώτηση κοινού για την κ. Πιπιλή: Θέλω να σας παρακαλέσω να μας δώσετε τη γνώμη σας πώς μπορούμε να προστατευτούμε απ' αυτούς που υποδύονται το δημοσιογράφο στην τηλεόραση ή στο ραδιόφωνο. Διότι βλέπετε δυστυχώς, εγώ δεν βλέπω σήριαλ, θέλω να ακούω ειδήσεις. Ακούω υπερβολές και πολλές φορές και κακή χρήση της ελληνικής γλώσσας. Δεν μιλώ για τους πολιτικούς, μιλώ γι' αυτούς που υποδύονται το δημοσιογράφο. Ευχαριστώ.

κ. Φ. ΠΙΠΙΑΗ: Πετάχτε το, κλείστε το, πάρτε στο τηλεφωνικό κέντρο, βρίστε τους, επιτεθείτε. Να ένα άλλο καλό όπλο, τα τηλεφωνικά κέντρα.

κ. Στ. ΓΚΟΝΟΣ (Ερευνητής IBEB/E.I.E.): Επειδή σχολιάστηκε το ποιες πρέπει να είναι οι ιδιότητες ενός καλού δημοσιογράφου θα ήθελα να αναφερθώ σε εκείνες τις ιδιότητες που συνιστούν έναν καλό ερευνητή. Κατ' αρχάς θα ήθελα να τονίσω ότι ένας ερευνητής πρέπει να επενδύσει αρκετά χρόνια σπουδών και πρακτικής εργαστηριακής εμπειρίας προτού να είναι σε θέση να εξασκήσει το επάγγελμά του. Επιπροσθέτως θα πρέπει να είναι εφοδιασμένος με υπομονή και θέληση, καθότι τα αποτελέσματα των όποιων ερευνών απαιτούν πολύ χρόνο και θυσίες, να αφιερώνει στην κυριολεξία όλη την ημέρα του στην έρευνα, αλλά και να διέπεται από φαντασία και προπαντός από αμφισβήτηση.

Μέχρι πριν λίγα σχετικά χρόνια, όταν ένας ερευνητής αποφάσιζε να ασχοληθεί με ένα θέμα, ένα ερώτημα, κατόπιν ήταν σχετικά ελεύθερος να εργασθεί πάνω σ' αυτό.

Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι ακόμα και στην έρευνα έχει παρεισφρήσει η λέξη κέρδος. Δηλαδή, προκειμένου να ανευρεθούν οι οικονομικοί πόροι για να πραγματοποιηθεί μία ερευνητική εργασία - και μιλάμε για μερικές δεκάδες εκατομμύρια δραχμές - ο χορηγός είτε αυτός είναι ένας δημόσιος οργανισμός, πόσο μάλλον δε εάν είναι μία φαρμακευτική εταιρεία, απαιτεί τη δημιουργία ενός κερδοφόρου προϊόντος.

Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι υπό τέτοιες συνθήκες δεν είναι πλέον τα θεμελιώδη ερωτήματα-απορίες των ερευνητών που καθοδηγούν την έρευνα αλλά το οικονομικό όφελος.

Παράλληλα υπάρχει και μία άλλη καινοφανής πίεση. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία, προκειμένου να μεγιστοποιήσουν την ακροαματικότητά τους "εκβιάζουν" τα αποτελέσματα της έρευνας σε συμπεράσματα τα οποία απέχουν πολύ από τα αποτελέσματα της ερευνητικής εργασίας, στην οποία αναφέρονται. Έτσι πληροφορούμεθα καθημερινά για θεραπείες ασθενειών, βιοτεχνολογικά προϊόντα, κλπ. τα οποία ελάχιστα σχετίζονται με τα επιστημονικά ευρήματα στα οποία αναφέρονται αυτά καθ' εαυτά.

Θα επιθυμούσα τα εκλεκτά μέλη του στρογγυλού τραπέζιού να σχολιάσουν τα ανωτέρω.

κ. Κ. ΣΕΚΕΡΗΣ: Τα σχόλια του κ. Γκόνου, ο οποίος είναι ένα μέλος του Ινστιτούτου Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας, για τον οποίον είμαι περήφανος που υπάρχει στο Ινστιτούτο, είδα ότι κίνησε αρκετούς παλμούς, και δεν θα πάρω εγώ το λόγο γιατί ήδη τα έχω πει πολλές φορές. Θα ήθελα όμως να πάρουν τον λόγο ο κ. Θηραΐος και ο κ. Σωμερίτης. Νομίζω ότι σήμερα ζούμε σε μια εποχή, σίγουρα υλιστική, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Και όλα αυτά που είπε ο κ. Γκόνος, είναι αντανάκλαση μιας καινούργιας νοοτροπίας, η οποία αυτή τη στιγμή κυριαρχεί ανά τον κόσμο, και στα Μέσα Ενημέρωσης και παντού, σε όλη μας τη ζωή. Είναι ένα θέμα που δεσπόζει στο σύνολο της κοινωνίας μας.

κ. Γ. ΘΗΡΑΙΟΣ: Οι διαπιστώσεις του κ. Γκόνου είναι σωστές. Το είπα κι εγώ στην δικιά μου εισήγηση ότι το οικονομικοκοινωνικό οικοδόμημα είναι αυτό το οποίο καθορίζει τελικά και τη δημοσιογραφία και την είδηση, σαν προϊόν και την γνώση σαν εμπόρευμα. Απλά θάθελα ενδεικτικά να αναφερθώ σ'ένα κομμάτι των εφαρμογών που έχει να κάνει με γενετική τροποποίηση, κι είναι προφανές ότι μου είναι πολύ δύσκολο, ως επιστήμονας, να δικαιολογήσω μια εφαρμογή για την οποία έχει γίνει αρκετός λόγος στα Μέσα Ενημέρωσης. Αυτή που ουσιαστικά κάνει ένα φυτό, τη σόγια, ανθεκτικό σ' ένα ζιζανιοκτόνο το οποίο φτιάχνει η ίδια η εταιρία που έχει φτιάξει αυτό το φυτό, για να μπορεί κανείς να ραντίζει ευρέως το χωράφι, χωρίς να φοβάται ότι θα σκοτώσει το φυτό το οποίο έχει τροποποιηθεί.

Είναι προφανές, σε ανθρώπους με ευαισθησία, να καταλάβουν ότι αυτό είναι ένα ακραίο οικονομικό συμφέρον το οποίο ουσιαστικά δυσφημεί κατά την γνώμη μου, την όλη προσπάθεια που από καλές προθέσεις πρέπει να γίνει για την επίλυση π.χ. του θέματος της θρέψης του παγκόσμιου πληθυσμού στα επόμενα 50 χρόνια. Ένα δεύτερο πράγμα το οποίο εμπορευματοποιεί την επιστήμη ακόμα περισσότερο, είναι το γεγονός ότι ακριβώς λόγω αυτών των οικονομικών συμφερόντων, στη βιολογία σήμερα, υπάρχει ιδιοκτησία γονιδίων.

Δηλαδή επιτρέπεται η ιδιοκτησία γονιδίων – του ανθρώπου και των ζώων και των φυτών – έτσι ώστε να μπορεί να γίνει εκμετάλλευση. Δεν χρειάζεται καν η εφαρμογή αυτή να είναι προφανής. Απλά να έχεις βρει ένα γονίδιο. Και έχουμε δυστυχώς και ιδιοκτησία οργανισμών, πράγμα το οποίο είναι ακόμα πιο προχωρημένο. Βέβαια ιδιοκτησία του οργανισμού άνθρωπος, σκοντάφτει νομικά γιατί δεν μπορείς να έχεις δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για τον άνθρωπο, γιατί αυτό είναι δουλεία.

Πάντως είναι σίγουρο ότι αυτή η τάση η οποία υπάρχει στην οικονομική εκμετάλλευση της γνώσης, δημιουργεί τα προβλήματα τα οποία ανέφερε ο κ. Γκόνος. Και θα δημιουργεί σίγουρα ηθικά και κοινωνικά προβλήματα, και τώρα και στο μέλλον. Απλά ήθελα ενδεικτικά να το ανα-

φέρω. Δεν έχω αν το θέλετε λύσεις, για το πως η επιστήμη θα επαναπροσδιορίσει τους στόχους της και μπορεί να προχωρήσει πιο απελευθερωμένη από τέτοιους παράγοντες.

κ. Ρ. ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ: Επειδή αναφερόμαστε στην ιδιοκτησία των γονιδίων, ελπίζω ότι όταν θα βρεθεί το γονίδιο της υπεροχής των Ελλήνων, στο οποίο έχει αναφερθεί συχνά ένας πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, θα εξασφαλίσουμε και την ιδιοκτησία του. Τούτου λεχθέντος, θα ήθελα να σας δώσω μια καλή είδηση, όσο ισχύει αυτή. Ίσως, ίσως, ίσως, κάτι αυτή τη στιγμή να συμβαίνει, το πιο θετικό από όσα συνέβαιναν μέχρι τώρα στον τομέα της επιστημονικής έρευνας.

Γιατί το λέω αυτό. Διότι από ένα χρόνο ή ενάμιση, το Γαλλικό Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, με πρωτοβουλία της Γαλλικής κυβέρνησης, αλλάζει ξανά πολιτική και εξισορροπεί την κατανομή των κονδυλίων, εκ νέου ανάμεσα στη βασική έρευνα και την εφαρμοσμένη. Είναι ένα πολύ ελπιδοφόρο νέο, είναι μια μικρή στροφή η οποία αρχίζει και σας ευχαριστώ πάρα πολύ που αναφερόμαστε στο πρόβλημα γιατί ξαφνικά μου δώσατε και μια ιδέα.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Έχω κι εγώ ένα σχόλιο πάνω σ'αυτά. Είναι δική μου άποψη. Μάλλον είναι τεχνητός ο διαχωρισμός της έρευνας σε βασική και εφαρμοσμένη. Η έρευνα είναι μία και πάει πακέτο. Είναι λογικό, λογική ροή των πραγμάτων, όταν ξεκινάς να αναπτύξεις μια βασική ιδέα κάποια στιγμή να καταλήξεις και σ' ένα προϊόν. Άλλες φορές συμβαίνει, άλλοτε δεν συμβαίνει.

Ωστόσο το να κάνεις αυτόν το διαχωρισμό, μάλλον διχογνωμία προκαλεί παρά εποικοδομητική προσέγγιση. Χαριτολογώντας στην τοποθέτηση του φίλου μου του Στάθη Γκόνου, είναι γενικά εποχή περιορισμού των libido. Οπότε και το επιστημονικό libido, είναι κι αυτό ανάγκη να περιοριστεί. Όσον αφορά, κάνοντας το δικηγόρο του διαβόλου στο θέμα της ευρεσιτεχνίας, ας δούμε τα πράγματα με την πραγματική τους διάσταση.

Μοιραία αυτή τη στιγμή το περισσότερο χρήμα που επενδύεται στην έρευνα, στον τομέα της βιοτεχνολογίας, προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα και αναφέρομαι διεθνώς. Υπάρχουν δηλαδή ιδιώτες-επενδυτές, οι οποίοι επενδύουν στα κέρδη που θα προκύψουν από ένα προϊόν. Μπορεί να σοκάρει έτσι όπως το λέω, αλλά έτσι ακριβώς είναι. Η επένδυσή τους αυτή είναι μεγάλη σε όγκο, μεγάλη σε μέγεθος και μακροχρόνια. Μπορεί να είναι 4, 5 έως και 7 χρόνια.

Όταν λοιπόν κάποιος επενδύει εκατομμύρια δολάρια, πολλές φορές δισεκατομμύρια δολάρια, λογικό είναι να θέλει να προστατευτεί. Αν δεν έχει αυτή την προστασία, απλούστατα δεν θα κάνει την επένδυση. Και θα είχαμε μείνει πολύ πίσω, και σε θέματα εφαρμογών και στο θέμα της Υγείας και στο θέμα των τροφίμων και οπουδήποτε. Ναι μεν μπορεί το θέμα της ευρεσιτεχνίας να ακούγεται ηθικά μη αποδεκτό ή να σοκάρει λιγάκι, αλλά ας μην ξεχνάμε ότι η ηθική διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες της κοινωνίας. Για παράδειγμα ας δούμε τι ήταν ηθικό το 1630, που καίγανε τις μάγισσες.

Ερώτηση κοινού: Τί γίνεται με τα νέα φάρμακα, τις Φαρμακοβιομηχανίες και τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, κάτω από τις νέες προοπτικές που διαμορφώνονται στις μέρες μας;

κ. Γ. ΘΗΡΑΙΟΣ: Το θέμα είναι το κατά πόσον πραγματικά οι προθέσεις της φαρμακοβιομηχανίας είναι προς το συμφέρον της ανθρώπινης υγείας. Μπορεί να είναι μπορεί και να μην

είναι. Σίγουρα αυτό το οποίο εγώ παρατηρώ σαν ένας απλός παρατηρητής, είναι ότι κατ' ομολογία της ίδιας της φαρμακοβιομηχανίας, δεν θέλουν να επενδύσουν π.χ. ούτε δεκάρα τσακιστή για το θέμα της ελονοσίας, γιατί αφορά τον Τρίτο Κόσμο ο οποίος δεν έχει λεφτά για να αγοράσει τα φάρμακα που θα πουλήσει η φαρμακοβιομηχανία.

κ. Ι. ΣΟΥΦΛΕΡΗ: Ως κόρη αγροτικής οικογενείας, μ' ενδιαφέρει πάρα πολύ να ξέρω ότι ο πατέρας μου δεν θα είναι υποχρεωμένος, από οποιαδήποτε εταιρία, να μην μπορεί να χρησιμοποιήσει τους σπόρους της μιας χρονιάς, την παραγωγή μιας χρονιάς καλαμποκιού ως σπόρο για την επόμενη. Πράγμα που συμβαίνει αυτή τη στιγμή και συμβαίνει πάρα πολύ στην Αμερική. Το ότι δηλαδή εγώ έχω φτιάξει ένα σπόρο, που απαγορεύω σε οποιονδήποτε να χρησιμοποιήσει

Το άλλο όμως θέμα είναι ότι, καλώς ή κακώς, η επιστήμη ποτέ δεν μπόρεσε κι ούτε σήμερα μπορεί να προσφέρει βεβαιότητα. Στο όνομα λοιπόν κάποιων κινδύνων, είναι εντελώς προσωπική άποψη, δεν μ' αρέσει να βλέπω ότι στο ίδιο τσουβάλι πέφτουν όλες οι βιοτεχνολογικές εφαρμογές. Δεν μ' αρέσει να βλέπω ότι όλα είναι ή άσπρο ή μαύρο. Αυτό το πράγμα παρατηρώ ότι συμβαίνει. Κι αυτό είναι κάτι που με στενοχωρεί. Ελπίζω ότι θα αλλάξει.

κ. Α. ΠΙΝΤΖΑΣ (Ερευνητής IBEB/EIE): Θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους Καθηγητές μας και τους δημοσιογράφους για την παρουσία τους στη σημερινή συζήτηση. Παράλληλα όμως, και απευθύνομαι στους κυρίους δημοσιογράφους, θα ήθελα να τους παρακαλέσω να μας δείξουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε εμείς οι επιστήμονες να επικοινωνήσουμε πιο αποτελεσματικά και με το κόσμο, με το ελληνικό κοινό αλλά και πολύ περισσότερο με τους φορείς της κοινής γνώμης που είναι η κυβέρνηση, οι υπουργοί και οι ειδικοί, οι γραφειοκράτες στα Υπουργεία, ώστε να μπορέσουμε να τους καταστήσουμε σαφές ότι για να παράγει κανείς κάποιο αποτέλεσμα και να μπορεί να δίνει γνώση, πρέπει πρώτα να έχει χρήματα για να κάνει αυτή τη δουλειά.

Δηλαδή θα ήθελα να μας δείξετε πραγματικά, τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να πείσουμε εμείς οι επιστήμονες, την ελληνική Πολιτεία, να χρηματοδοτήσει περισσότερο την έρευνα, απ' ό,τι κάνει μέχρι στιγμής. Και εδώ θα ήθελα να αναφέρω ότι όσον αφορά τη χρηματοδότηση έρευνας, είμαστε στην τελευταία θέση της Ευρώπης. Γιατί πραγματικά μετά από πολλές συζητήσεις που έχουμε κάνει μεταξύ μας πιστεύω ότι ίσως δεν ξέρουμε τον τρόπο να μιλήσουμε.

κ. Φ. ΠΙΠΙΑΗ: Τεμαχίστε την ερωμένη σας και μέσα στο τεμαχισμένο πτώμα, θα συντάξετε όλοι εσείς οι ερευνητές – που κατανοώ την αγωνία σας και κυρίως τον προβληματισμό σας γιατί είστε και νέοι στην ηλικία – τον δικό σας δεκάλογο και με την ευκαιρία του τεμαχισμού μπορεί να βγει προς τα έξω. Αστείεύομαι φυσικά. Η ουσία είναι ότι η επιθετικότητα στην εποχή μας αποδίδει. Δηλαδή δεν θα αποδώσει την πρώτη μέρα με την πρώτη προσπάθεια. Θα αποδώσει όμως την επόμενη και τη μεθεπομένη.

Υποψιάζομαι ότι δεν είστε μόνος στον ερευνητικό αυτό δύστυχο κόσμο. Υπάρχουν και άλλοι. Υποψιάζομαι ότι έχετε κάνει πολύ καλές σπουδές και νομίζω ότι μπορείτε να συνενώσετε την επιστημονική ερευνητική κοινότητα έστω σε μια απλή επιστολή διαμαρτυρίας-έκκλησης, που θα δημοσιευτεί μέσω των κατάλληλων γνωριμιών, που εκεί σε προσωπικό επίπεδο μπορεί να αναλάβω. Ο καθένας δημοσιογράφος έχει και πέντε γνωστούς που τους ελέγχει, πιστέψτε με.

Δηλαδή υπάρχουν συνάδελφοι σε ραδιόφωνα και τηλεοράσεις, που επειδή τους γνωρίζω εγώ ή ο Ριχάρδος Σωμερίτης, ανοίγουν πολύ πιο εύκολα πόρτες, απ' ό,τι θα ανοίξουν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Δηλαδή έχετε έναν άνθρωπο που είναι στα Μέσα, εγώ είμαι στη διάθεσή σας, γνωριμίες διαθέτουμε αν μη τι άλλο. Υπάρχουν και δημοσιογράφοι που με μεγάλη χαρά και ενδιαφέρον θα θελήσουν έστω να γνωρίσουν ή να ακούσουν αυτό το πάρα πολύ ευγενικό στην εποχή μας, ότι υπάρχουν εσείς οι σύγχρονοι ερευνητές που θέλετε απλώς μια στήριξη για να κάνετε τις έρευνές σας κι όχι για να γίνετε τερματοφύλακες. Δηλαδή μπορεί να γίνει κάτι. Και μπορώ κι εγώ να σας βοηθήσω στον τομέα που μπορώ.

κ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ: Εδώ πιστεύω ότι ο κύκλος της σημερινής μας συζήτησης έκλεισε. Το θέμα όμως παραμένει ανοικτό. Είναι ένα θέμα που δεν αντιμετωπίζεται με ένα ή δύο στρογγυλά τραπέζια. Απαιτεί μεγάλες και επίπονες προσπάθειες κυρίως όμως διαμόρφωση ατόμων με ήθος, παιδεία και προβληματισμό.

Θέλω να ευχαριστήσω όλους όσοι συμμετείχαν στην συζήτηση και όλους εσάς που την παρακολουθήσατε. Ευχαριστούμε πολύ.

Η ταχεία πρόοδος και ανάπτυξη της σύγχρονης Βιοτεχνολογίας, πέρα από τη δημιουργία προοπτικών και νέων οριζόντων στις εφαρμογές της, είναι φυσικό να προκαλεί αντιδράσεις, αμφισβητήσεις αλλά και επιφυλάξεις στην αντιμετώπισή τους από το ευρύ κοινό, εφόσον δεν του εξασφαλίζεται μία έγκυρη επιστημονική ενημέρωση.

Είναι γνωστή η τεράστια επίδραση των ΜΜΕ στο ευρύ κοινό στις μέρες μας. Επίδραση που δεν αφορά μόνον στη διάχυση πληροφορίας αλλά (κυρίως/ίσως) στη διαμόρφωση γνώμης και στην κατεύθυνση της αντίδρασης του κοινού.

Σε ζητήματα όπου κοινωνικές διαμάχες αναφύονται από τις εφαρμογές νέων τεχνολογιών όπως η βιοτεχνολογία, ο ρόλος αυτός των ΜΜΕ είναι ακόμη περισσότερο σημαντικός.

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

Βασιλέως Κωνσταντίνου 48, 116 35 Αθήνα
Τηλ.: 72 73 700, Fax: 72 46 618

ISBN: 960-7998-02-2